

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ДОЛІДЖЕННЯ МОВНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УГОРСЬКОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО
НАСЕЛЕННЯ В МІСТІ ВІНОГРАДІВ

Шереш Жужанна Беттіна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма «Середня освіта (Мова і література (угорська))»

Спеціальність 01 Освіта / Педагогіка 014 «Середня освіта (Мова і література угорська)»

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № 96 / 02.10. 2023.

Науковий керівник:

Газдаг Вільмош Вільмошович
доктор філософії, доцент

Завідувач кафедри

Берегсасі Аніко Ференцівна,
зав. кафедри, доктор габілітований, професор

Робота захищена на оцінку _____, « ____ » _____ 2024 року

Протокол № _____/202_

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота
ДОЛІДЖЕННЯ МОВНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УГОРСЬКОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО
НАСЕЛЕННЯ В МІСТІ ВІНОГРАДІВ

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка IV -го курсу

Шереш Жужанна Бетгіна

Студентка IV-го курсу

Освітня програма «Середня освіта (Мова і література (угорська))»
Спеціальність 01 Освіта / Педагогіка 014 «Середня освіта (Мова і література угорська)»

Науковий керівник: **Газдаг Вільмош Вільмошович**

доктор філософії, доцент

Рецензент: **Дудич Катерина Іванівна**

доктор філософії, доцент

Берегове

2024

Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

A MAGYAR ÉS UKRÁN LAKOSSÁG NYELVI KAPCSOLATAINAK VIZSGÁLATA
NAGYSZŐLŐS VÁROSÁBAN

Szakedolgozat

Készítette: Seres Zsuzsanna Bettina

BA IV. évfolyamos magyar nyelv és irodalom

szakos hallgató

Témavezető: Dr. Gazdag Vilmos

PhD, docens

Recenzens: Dr. Dudics Katalin

PhD, docens

ЗМІСТ

Вступ	6
Мета і метод дослідження	7
Мовні особливості жителів Закарпаття.....	8
1. Історичний фон Закарпатського регіону	8
2. Особливості мови жителів Закарпаття	8
3. Двомовність	9
4. Мови, якими користуються закарпатські угорці.....	11
5. Діалекти, якими користуються закарпатські українці	16
6. Інформації про місце дослідження: Виноградів	20
Дослідження мовних зв'язків угорського та українського населення в місті Виноградів.....	23
I. Аналіз анкет.....	23
1. Аналіз інформаторів	23
2. Використання мови учасників дослідження	29
3. Іншомовні запозичення у використанні мови учасників	38
Висновок	43
Використана література.....	49
Резюме	45
Додатки	51

TARTALOM

BEVEZETÉS.....	6
A KUTATÁS CÉLJA ÉS MÓDSZERE.....	7
A KÁRPÁTALJAI LAKOSSÁG NYELVI SAJÁTOSSÁGAI.....	8
1. Kárpátalja történelmi háttere.....	8
2. A kárpátaljai lakosság nyelvi sajátosságai.....	8
3. A kétnyelvűség.....	9
4. A kárpátaljai magyarok által használt nyelvjárások.....	11
5. A kárpátaljai ukránok által használt nyelvjárások.....	16
6. A kutatópont bemutatása: Nagyszőlős.....	20
A MAGYAR ÉS UKRÁN LAKOSSÁG NYELVI KAPCSOLATAINAK A VIZSGÁLATA NAGYSZŐLŐS VÁROSÁBAN.....	23
I. A kérdőívek elemzése.....	23
1. Az adatközlők megoszlása.....	23
2. Az adatközlők nyelvhasználata.....	29
3. Másodnyelvi kölcsönelemek a válaszadók nyelvhasználatában.....	38
ÖSSZEFOGLALÁS.....	43
FELHASZNÁLT IRODALOM.....	49
PE3IOME.....	45
MELLÉKLETEK.....	51

BEVEZETÉS

Magiszteri munkám A magyar és ukrán lakosság nyelvi kapcsolatainak a vizsgálata Nagyszőlős városában címet viseli. A tárgya a Nagyszőlősön élő magyar és ukrán lakosság a nyelvi kapcsolatainak az elemzése, vizsgálata és feltárása.

Elsősorban szeretném felmérni a nagyszőlősi lakosság nyelvhasználatát, különös tekintettel a másodnyelvi hatások megvalósulására, hogy hogyan és mikor használják az anyanyelvüket, milyen kölcselemeket használ a magyar és az ukrán lakossági réteg, ezek hogyan kapcsolódnak egymáshoz, és milyen hatással vannak egymásra. Az információgyűjtést online kérdőívvel fogom kutatni.

A kárpátaljai lakosok többnyire három nyelvet beszélnek, és ezeknek a változatait, a magyart, ukránt és oroszot. Ez a terület etnikai sajátosságainak a következménye, amely mind a múltban, mind a napjainkban sokszínű, mivel az adott területnek a hovatarozása többször is cserélődött. Ennek a következménye képen ezen a területen élő lakosok nyelvhasználatára is folyamatosan változott, elkezdett kapcsolódni egymáshoz mindhárom nyelv bizonyos elemekkel. Az emberek átvettek és hozzáadtak szavakat a másik nyelvhasználatához ezen a lakossági területen. Ez nem tudatosan történt.

Ennek a jelenségnek a gyökereit, mai napig tartó kibontakozását fogom kutatni Nagyszőlősön, mivel ez egy kétnyelvű város, ahol minden lakos tud bizonyos szavakat vagy kifejezéseket a „szomszéd” nyelvéből. Bár, a KISZÓ szerint, jelenleg a magyarok kivándorlásával találkozunk ezen a területen is, így többnyire ukránná formálódik az adott közösség.

A munkámmal szeretnék betekintés nyerni a magyar és ukrán lakosság nyelvi kapcsolatainak a valóságába.

A KUTATÁS CÉLJA ÉS MÓDSZERE

A kutatásom célja, hogy felmérjem a nagyszülősi közösség nyelvhasználatát a mindennapi életben. Milyen nyelveket használnak? Hogyan? Milyen kölcsönszavakkal bővítve?

Céлом az is, hogy kutassam, hogy milyen nyelveket használnak bizonyos színtereken, például családi-, baráti-, hivatali-, egyházi stb. szférában.

A következő céлом, hogy megtudjam milyen nyelveket használnak többnyire, illetve az ismeretségi körük hány százaléka magyar, ukrán vagy orosz nyelvű, hány százaléka tudja a „szomszéd” nyelvét.

A másik céлом, hogy feltárjam, hogy melyik nyelveket tartják szükségesnek, miért, és hol használják ezeket.

És céлом az is, hogy feltárjam ezek a nyelvek hogyan kapcsolódnak egymáshoz a felhasználók élő nyelvi kapcsolata által, ezen belül Nagyszülőlsön.

Hipotéziseim a következők:

- A magyar anyanyelvűek az otthoni környezetben a magyar nyelvet használják a kommunikációhoz, ennek ellenére az iskolai/ munkahelyi közösségekben, az utcán, illetve a hivatali helyeken elhagyhatatlan feltétel az ukrán nyelv tudása.
- A magyar anyanyelvűek a kommunikációjuk során kölcsönszavakat használnak az ukrán nyelvből, illetve az ukrán anyanyelvűek is használnak a magyarból kölcsönelemeket, viszont kevésbé, mint a magyar nyelvű közösség.
- Az ukrán anyanyelvűek nyelvhasználatában nagyon elterjedt a helyi dialektus, a többség ismeri a tiszta ukrán nyelvet, de többnyire még a hivatali helyeken sem kerül használatra.

A KÁRPÁTALJAI LAKOSSÁG NYELVI SAJÁTÓSÁGAI

1. Kárpátalja történelmi háttere

A 20. század folyamán Kárpátalja több különböző állam irányítása alá került, ami miatt rendszeresen változtak a terület határai (Fedinec 2002). A mai Kárpátalja területe a magyar államalapítás korától kezdve egészen 1918-ig, azaz majdnem egy évezreden keresztül a Magyar Királyság része volt. Az 1920-as Trianoni döntés következtében Bereg, Máramaros, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa és Ung vármegye egy része csehszlovák fennhatóság alá került, Podkarpatska Rus néven. A második világháború alatt ismét Magyarországhoz került, majd 1945-től a Szovjetunió része lett, Szovjet-Ukrajna területeként, Zakarpatszka Ukraina néven. Így Ukrajna automatikusan örökölte meg a területet a Szovjetunió 1991-es széthullása során, és jelenleg is a független Ukrajna részét képezi (Kovály 2020).

Évszázadokkal ezelőtt, még a történelmi Magyarország időszakában kialakult etnikai és vallási sokszínűség napjainkban számottevően csökkent, és a nemzetiségi összetétel jelentősen homogenizálódott. Ugyanakkor annak ellenére, hogy az ukrán többség és a legnagyobb kisebbség, a magyarok dominálnak, Kárpátalján még mindig jelentős számú cigány, román és orosz lakos is él (Molnár D. 2005). Az egykor jelentős szlovák és német közösség, valamint az izraelita vallás hívei mára gyakorlatilag elköltöztek a régióból.

A 2001-es kárpátaljai népszámlálás alapján, Kárpátalja népességének 80,5%-át az ukrán nemzetiségűek teszik ki, míg 151,5 ezer fő vallja magát magyar nemzetiségűnek (a lakosság 12,1%-a), illetve 158,7 ezer fő pedig magyar anyanyelvűnek. Napjainkra a magyarok száma a SUMMA 2017 c. kutatás alapján 131 ezer fő (Tátrai et al. 2018), de a háború által fakadt kivándorlásból ennek a száma is jelentősen csökkent (KISZÓ). A kárpátaljai magyar nyelvű népesség jelentős része az ukrán–magyar határ mentén húzódó magyar nyelvterületen, egy sávban él. A megyében a magyarság csupán a Beregszászi járásban alkot többséget, míg az Ungvári, Munkácsi és Nagyszőlősi járásokban kisebbséget képez. Illetve élnek magyarok Ungvár és Munkács városában, a Felső-Tisza vidéken (a Huszti, Técsői és Rahói járásokban és Huszt városában) kisebb létszámmal (Kovály 2020).

2. A kárpátaljai lakosság nyelvi sajátosságai

...van itt egy olyan nyelvjárás, amit kárpátaljainak ...van itt egy olyan nyelvjárás, amit kárpátaljainak szoktak hív szoktak hívni, és ezek azok a szavak, amik így beletartoznak. Ezek ilyen, vagyis ez egy olyan öö nyelvjárás, hogyha ezt így mondhatjuk idézőjelbe, amelyikbe beletartoznak a magyar szavak is ő, de beletartoznak ezek [orosz, ukrán] a

szavak is...” „Szerintem, azért, mert mosódik össze a magyar az oroszral. Például Tasnádon így beszélnek: Éppen most muszáté zákrété? Sőt nincs is erre felé orosz vagy ukrán, helyette – „po zákárpátszki”. (Márku 2013)

Az etnikai sokszínűség miatt, a kárpátaljai lakosság nyelvi sajátosságai sokféle nyelvjárást és nyelvet magukba foglalnak. Magyar dialektusok és nyelvjárások élnek itt; elterjedt a ruszin nyelv, amelyet a Kárpátalján élő többség beszél; az ukrán nyelv regionális változatai is megtalálhatók a régióban; oroszok, szlovákok és románok is jelen vannak Kárpátalján, ezek a nyelvek is használatosak egyes településeken. A kárpátaljai lakosság gyakran több nyelvet is beszél, ebből kifolyólag a mindennapi életben előfordulhat a nyelvi keveredés is. Például egy családban lehet, hogy több generáció különböző nyelveken kommunikál egymással.

A Kárpátaljában élő magyarok gyakran találkoznak olyan helyzetekkel, ahol az anyanyelvükön nem tudnak hatékonyan kommunikálni más nyelvűekkel. Ezért gyakran kénytelenek más nyelveket vagy nyelvváltozatokat használni, mivel a régió mindig is a nyelvi és etnikai sokszínűség jellemzője volt. Ennek következtében különböző nyelvek és kultúrák találkoznak és hatnak egymásra, ami másodnyelvi hatásokat, interferenciajelenségeket és kódváltásokat eredményez. A nyelveknek különböző szerepek jutnak a különböző nyelvhasználati területeken, és a nyelvválasztás nemcsak formális, hanem informális helyzetekben is közösségi normákhoz kötött (Márku 2013).

A beszélők általában nem elszigetelten használják a nyelveket, hanem részei valamilyen közösségnek, ahol többnyire két vagy akár több nyelvet használnak. Egy közösséget kétnyelvűnek tekintünk, ha a közösség tagjainak túlnyomó többsége két vagy több nyelvet beszél (Lanstyák 1986). Ennek megfelelően azokat a közösségeket tekinthetjük kétnyelvűnek, ahol a tagok egyike vagy mindkettő gyengén beszéli az egyik vagy másik nyelvet (Lanstyák 1993).

Fontos megjegyezni, hogy a nyelvi sajátosságok folyamatosan változhatnak, és az idő múlásával a globális és regionális események is befolyásolhatják a nyelvhasználatot.

3. A kétnyelvűség

Kárpátalján kisebbségi kétnyelvűségről beszélhetünk (Márku 2013), mivel a magyar kisebbségnél találkozunk ezzel a folyamattal, csak nagyon kicsi százalékban láthatjuk az ukránoknál a kétnyelvűséget. De először is ki a kétnyelvű egyén?

David Crystal (1998: 451) A nyelv enciklopédiája című könyve szerint kétnyelvűnek nevezni egy személyt, aki két nyelvet beszél ez nem kielégítő, mivel ez a meghatározás nem foglalja magába azokat, akik csak alkalmanként használják az egyik

vagy a másik nyelvet, vagy azokat, akik az egyik nyelvet már hosszú évek óta egyáltalán nem használják (ők az úgynevezett „alvó” kétnyelvűek). Nem beleérthetők ebbe a megfogalmazásba azok, akik bár igen jól értenek, de egyáltalán nem beszélnek egy nyelvet, illetve akik megtanultak olvasni és írni, de nem tudnak beszélni a másik nyelven. Többek között a meghatározás nem tisztázza azt sem, hogy a nyelvtudás milyen szintjén mondhatunk valakit kétnyelvűnek, és arról sem ad pontos fogalmat, hogy milyen a viszony a dialektusok és a beszédstílusok szintjei között.

Azt a meghatározást célszerű elfogadni, hogy a kétnyelvű egyén az, „aki a mindennapi beszédtevékenysége során anyanyelve mellett még legalább egy nyelvet használ, vagy képes használni, illetve tudja mikor kell(ene) ezt tennie saját, és közösségi normái, igényei szerint” (Csernicskó szerk. 2003: 30).

A kétnyelvű interakciók vizsgálata során fontos különbségeket fedeztek fel a kétnyelvű beszélők nyelvi tudásának szintjei között. Sok kétnyelvű beszélő például nem képes az egyik nyelvet anyanyelvi szinten elsajátítani, míg mások csak egyiküket, a preferált vagy domináns nyelvüket beszélik így magabiztosan. A kutatók ezért arra törekednek, hogy megértsék, hogyan helyezkednek el a kétnyelvű beszélők ennek a kontinuumnak a különböző pontjain.

Csak kevés kisebbség rendelkezik mindkét nyelv tökéletes, kiegyensúlyozott ismeretével, a többség azonban ettől valamelyest eltér. Néhányan pedig csak korlátozott képességekkel rendelkeznek az egyik vagy mindkét nyelv terén. (Crystal 1998).

A kárpátaljai magyarság két nyelvet beszélő jellegének legfőbb jegye, hogy kisebbségi kétnyelvűségről van szó. Ez azt jelenti, hogy a közösség magyarul beszélő tagjai jogilag alárendelt helyzetben vannak az államnyelv, az ukránhoz képest. Szociológiai szempontból az ukránok alkotják a többséget, míg a magyarok a kisebbséget. Ezen túlmenően, ez a kétnyelvűség őshonos, nem pedig emigráns eredetű, ami más jellemzőkkel jár (Bartha 1995).

A kisebbségi kétnyelvűség jellemzője meghatározza az érintkező nyelvek közötti kölcsönhatásokat. Például az orosz és az ukrán nyelv sokkal nagyobb hatást gyakorol a magyar nyelvre, mint fordítva, bár természetesen előfordul fordított irányú hatás is.

A kárpátaljai magyarok többségénél általában később alakul ki a kétnyelvűség vagy a glottizmus, azaz a nyelvhasználat vegyes jellege. Vannak azonban olyan esetek is, amikor a vegyes házasságokban a nyelvhasználat vegyes jellege természetes. A nyelvtudás szintje a közösségben nagy változatosságot mutat.

Az 1989-es népszámlálás adatai alapján kiderült, hogy a kárpátaljai magyarok 53,5%-a, azaz több mint fele beszél legalább egy másik nyelvet. Fontos megjegyezni, hogy a népszámlálási kérdőívben lehetőség volt csak egy további nyelvet feltüntetni az anyanyelven túl, ami azt jelentette, hogy azok, akik saját megítélésük szerint több nyelvet is beszélnek, csak egyet jegyezhettek be. (Cserniczkó 2003)

Hét évvel az 1989-es népszámlálás után egy felmérés kimutatta, hogy a kárpátaljai lakosság magyarnak valló aránya növekedett, akik a kérdésre, hogy milyen szinten beszélnek magyarul, a válaszok alapján magukat magyarnak vallották. A felmérés azt is megállapította, hogy a magyarok többsége (91%) a magyar tudását jónak minősítette, míg az ukrántudásukat csak a válaszadók kétharmada (67%) értékelte így. Az ukrántudásuk jóval gyengébb volt az oroszhoz képest, mivel csak kevesebb mint felük (48%) mondta azt, hogy jól vagy nagyon jól beszéli a nyelvet. A magyarok körében a rosszul vagy egyáltalán nem beszélők aránya jóval kisebb volt, mint az ukránok esetében.

A jelenlegi kárpátaljai magyar közösség kétnyelvű, hiszen az anyanyelvük mellett a többség más nyelvet is beszél. Ráadásul a közösség túlnyomó többsége kétnyelvű, különösen a Felső-Tisza-vidéki szórványtelepüléseket is beleértve, ahol magyar dominanciájú vagy magyar többségű helyek találhatók (például azok, akik magyar iskolába járnak). A kárpátaljai magyarok, akik vegyes házasságokban élnek, a magyar többségű településeken élve és magyar nemzeti identitásukat és magyar dominanciájukat fenntartva főként magyar nyelven szocializálódnak. Ez a magyar dominancia általában nem jár jelentős társadalmi és politikai változásokkal, még a következő generációk esetében sem (Cserniczkó 2003).

4. A kárpátaljai magyarok által használt nyelvjárások

Az 1800-as években kezdődött meg a magyar nyelv szláv hatásainak rendszeres vizsgálata, és Kniezsa István kiemelkedő munkája úgy tűnt, hogy ennek a folyamatnak a csúcspontja. Ugyanakkor a regionális nyelvváltozatok, ideértve a kárpátaljai magyar változatokat is, vizsgálata viszonylag későn indult el. A trianoni békeszerződés következtében a korábban alig vizsgált peremnyelvjárások hirtelen a határon túlra kerültek, ami tovább nehezítette ezek tanulmányozását. Emellett a háború utáni gazdasági visszaesés is hatással volt a magyar nyelvtudományra. A nyelvészeti folyóiratok alig működtek, és a nagyobb művek, szintézisek kiadása is nehézségekbe ütközött. Ezért érthető, hogy a határon túli magyar területek, beleértve a kárpátaljai magyar nyelvváltozatokat is, majdnem teljesen kimaradtak a magyar nyelvjárás kutatásból (Gazdag 2020).

A Kárpátalján beszélt magyar nyelvjárások a "északkeleti nyelvjárási régióhoz" tartoznak, ami keletre, az abaúji ö-ző típuson túl terül el. Ennek a területnek a határai a Hernád alsó folyásától északkeletre húzódnak, északon a Sajó, keleten a Tisza, délkeleten a Csap, és délnyugaton a Nagyszőlős vonalától északra egészen a nyelvhatárig (Imre Samu 1971). Az északkeleti nyelvjárási régió jelentős része ma már Magyarország határain kívül helyezkedik el, főként Románia és Ukrajna területein. Az ungi nyelvjárás csoport nyugati felének része Kelet-Szlovákiához, míg a régi Szatmár területének jelentős része Romániához tartozik (Kiss Jenő 2001).

Kiss Jenő három különböző nyelvjárás csoportba sorolja az északkeleti nyelvjárási régió magyar dialektusait:

1. Az első csoportba tartozik a Szabolcs-szatmári és a bereg-ugocsi nyelvjárás, beleértve a Munkács és Huszt közötti nyelvjárásokat is.
2. A második csoportba sorolja az Ungi nyelvjárást, ideértve az Ungvári járás és a szomszédos Kelet-Szlovákia í-ző nyelvjárásait.
3. A harmadik csoportba kerülnek a volt Máramaros vármegye helyi nyelvjárásai, amelyek nem alkotnak egységes csoportot.

Másrészt nem lehet egységesen beszélni a kárpátaljai magyar nyelvjárásokról, mivel különbségek tapasztalhatók az egyes dialektusok között mind a magánhangzó rendszer fonéma állományában, mind az egyes magánhangzók hangsúlyozottságában és kiejtési változataiban (Horváth Katalin 1976). Ezen megfontolások alapján a nyelvészek különböző típusokba sorolják a kárpátaljai magyar nyelvjárásokat (Горбат Е.В.1992):

1. A Rahói járás nyelvterületei és Aknaszlatina nyelvjárása;
2. Visk, nyelvjárásziget a Huszti járásban;
3. A Nagyszőlősi és Beregszászi járás nyelvjárásai;
4. Salánk nyelvjárása a Nagyszőlősi járásban;
5. Badaló (Beregszászi járás) és Dercen (Munkácsi járás) nyelvjárása;
6. Nagydobrony (Ungvári járás) és Beregrákos (Munkácsi járás) palóc nyelvjárászigetekként;
7. Az Ungvári és Munkácsi járás nyelvjárásai.

Lizanec Péter A Kárpátalja magyar nyelvjárásainak atlaszában (1995) a III. kötetben azonban három csoportot azonosít a lexikai és szemantikai izoglosszák alapján:

1. Dél-ungi-latorcai;
2. Dél-borzasai;
3. Dél-máramarosi

A kárpátaljai magyar nyelvjárások számos olyan sajátosságot mutatnak, amelyek egyrészt megerősítik azok tartozását az északkeleti nyelvjárástípushoz, másrészt általánosan jellemzik a kárpátaljai magyar nyelvterületet (Beregszászi A.- Csernicskó I. 2007).

Hangtanilag összeköti őket az erős i-zés (Horváth Katalin 1998), a felső nyelvállású hosszú magánhangzók rövidülése, a magánhangzók kiesése (Csúry Bálint 1929), valamint a diftongusok kiejtése (Horváth: i.m. Balogh). A kárpátaljai magyar nyelvjárások többségében hét rövid és hét hosszú magánhangzó, valamint 25 mássalhangzó található. Ebben a régióban elterjedt jelenség, hogy a határozóragot (-nál/-nél) -hoz/-hez/-höz jelentésben használják, és a családi viszonyokat kifejező -éknál rag helyett az -ékhoz kifejezést alkalmazzák, például: *tegnap voltunk Zékányékhoz* helyett *Zékányéknál* (Balogh Lajos 1994).

Az anyaországi nyelvjárásoktól leginkább eltérő jellemzője ezeknek a nyelvváltozatoknak az orosz és ukrán nyelvből származó kölcsönszavak gyakori használata. Ez főként a kárpátaljai magyar közösség kétnyelvű jellegével magyarázható. Hiszen az, hogy egy másik nyelvből származó szó bekerüljön és elterjedjen az átvett nyelvben, azt jelzi, hogy az átvevő nyelvi közösség tagjainak ismerősnek kell lenniük az adott nyelvvel, vagy legalább részlegesen kétnyelvűeknek kell lenniük. Ellenkező esetben nem értenék a szó jelentését, és így nem is kerülne sor az átvételre, legalábbis nem lenne garantált a szavak pontos jelentésének átadása (Sulán 1963).

A kárpátaljai magyarság kétnyelvűségét jellemzi az őshonos és elrendelt kisebbségi kétnyelvűség. Ez azt jelenti, hogy a közösség nem területcsere, hanem politikai okok miatt vált kisebbségivé, és tagjainak túlnyomó többsége általában csak az iskolában találkozik az államnyelvvél. Ezenkívül az első nyelvük, a magyar, jogilag alárendelt helyzetben van az államnyelvhez, az ukránhoz képest (Csernicskó 1998). Ezenkívül magyarság jelentős része magyar domináns kétnyelvű, ami azt jelenti, hogy a magyar nyelv használata a magánéletben gyakorlatilag kizárólagos, míg a hivatalos helyzetekben a nyelvhasználat az állami szabályozás és az egyén nyelvtudása alapján történik.

Ennek oka, hogy a kisebbségi helyzet miatt a kárpátaljai magyarok csak korlátozottan használhatják anyanyelvüket, míg a hivatalos helyzetekben kénytelenek az államnyelvet vagy az orosz nyelvet alkalmazni (Karmacs 2003). Az orosz nyelv, mint a volt Szovjetunió nem hivatalos államnyelve, az oktatási rendszer minden szintjén kötelező volt, így a kárpátaljai magyarság is többé-kevésbé elsajátította azt. Ennek következtében az orosz nyelv a mai napig jelentős befolyással bír a közéleti és hivatalos szférában (Gazdag 2020).

Az egymással érintkező nyelvek közötti kapcsolat leggyakrabban a szókészlet szintjén nyilvánul meg, mivel a nyelv szókészlete a nyelvi rendszer leglazábban strukturált része, amely könnyen befogad új elemeket (Lanstyák 2006). Mielőtt azonban a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban elterjedt szláv eredetű szavak gyűjtésére és elemzésére térnénk, fontos megemlíteni egy kontaktológiai kérdést, hogy miért is történik lexikai elemek kölcsönzése adott nyelvek között. Ezzel kapcsolatban több elmélet is született, amelyek többségében egyetértenek a kölcsönzést kiváltó alapvető okokban.

Kótyuk István (1991) például a jelentéstani tényezőket említi a kölcsönzés okaként. Eszerint az ungi magyar nyelvjárásba bekerült ukrán eredetű szavakat három csoportba lehet sorolni: 1) olyan szavak, amelyek új, eddig ismeretlen fogalmakat jelölnek; 2) szavak, amelyek lexikai megfelelői már létező magyar szavaknak; 3) érzelemkifejező szavak, amelyeknek a magyar nyelvben már több szinonimája van. A szerző az alábbi okokkal indokolta a kölcsönyszavak beáramlását és meghonosodását: egy adott tárgyat vagy dolgot az emberek ezen a néven ismernek; hivatalos helyeken és személyek által használják; a beszédtempó felgyorsulása miatt (a kölcsönző gyakran rövidebb és könnyebben kiejthető, mint a magyar megfelelője); valamint a nyelvi igénytelenség és gyakorlatlanság miatt. A szerző által vizsgált nyelvi jelenségek elsősorban a beszélt köznyelvre jellemzőek, és ritkán jelennek meg az írott nyelvben. Megjegyzi, hogy tervezett és következetes nyelvművelő munkával kellene törekedni a kétnyelvűség tökéletesítésére és az anyanyelv tisztaságának megőrzésére.

Cserniczkó István szerint a mindennapi használat miatt bekerült kölcsönyszavak a megszokás eredményei. Ezek olyan szavak, amelyeket a kétnyelvű közösség tagjai mindennapos tevékenységeik során, például munka, bevásárlás vagy szomszédi kommunikáció közben használnak. A beszélők általában ismerik ezeknek a szavaknak a magyar megfelelőjét, azonban mivel ritkán használják őket élőnyelvi környezetben, passzív szókincsbe kerülnek (Cserniczkó: A kárpátaljai magyarság és kétnyelvűség).

A kárpátaljai magyar nyelvjárások szláv eredetű szavai először néhány nyelvművelő céllal összeállított szószedetben jelentek meg. Egy ilyen példa Drávai Gizella "Így mondjuk, de mondjuk így" című írása, amelyben közel száz mondatban orosz és ukrán kölcsönyszavakat állított szembe a magyar standard megfelelőikkel (Drávai Gizella 1969).

Néhány munkában a szavak fogalomköri csoportosításával is találkozhatunk. A nyelvészek többsége szerint ezáltal részletesebben láthatóvá válnak azok a nyelvhasználati helyzetek, amelyekben a szláv nyelvi hatás kiemelkedő. Ennek következtében a másodnyelvi elemek fogalomköri csoportosítása már nem újdonság a nyelvészeti

kutatásokban. Ugyanakkor az egyes munkák között jelentős eltérések lehetnek a fogalomkörü kategorizációban, amelyek főként a katalogizált elemek különbségeiből adódnak. Kótyuk István disszertációjában a Lizanec által szolgáltatott régebbi átvett lexikai elemeket a Franz Miklosich és a Bárczi Géza által alkalmazott osztályozási rendszerek ötvözésével és kibővítésével csoportosította. Míg Miklosich 20, Bárczi Géza pedig 17 tematikus csoportot alkalmazott az osztályozásban, Kótyuk István 21 élesen elkülönülő csoportra bontotta az általa gyűjtött, és ukrán kölcsönszónak minősített 247 lexikai elemet.

1. az ember tulajdonsága, külseje, cselekedetei: bida < ukr. біда 'baj';
2. testrészek: pup < ukr. пуп, пупок 'köldök';
3. rokon és egyéb emberi kapcsolatok: gyidu < ukr. дідусь 'öregember';
4. ruházat, mosás: dindik < ukr. підвіска 'függő, fityegő';
5. gasztronómia, étkezés: brindza < ukr. бриндза 'sós juhtúró';
6. házi szövés-fonás: cípke < ukr. ціпки 'csípke, csípkefa';
7. a ház berendezése: hojda < ukr. гоїдалка 'bölcső';
8. gazdálkodási eszközök, épületek, helyiségek: butyka < ukr. будка 'bódé';
9. kultúrnövények, természetük, megművelésük: petruska < ukr. Петрушка 'petrezselyem';
10. vadnövények: lapótya < ukr. латаття 'tavirózsa';
11. állattenyésztés, az állatok sajátosságai: cinyua < ukr. свиня 'disznó';
12. állatvilág: bumbáriska < ukr. сонечко, бомбарь 'katicabogár';
13. népi gyógyászat: cservinka < ukr. понос, червінка 'hasmenés';
14. vallás, szokások; hiedelmek: boha < ukr. бог 'isten';
15. ének, tánc, szórakozás: durák < ukr. дурак '«bolond», egyfajta kártyajáték';
16. állami, társadalmi és politikai élet: kuputál < ukr. клопотати 'igyekezni';
17. nemzetek, népek megnevezései: bojkó < ukr. бойко 'bojkó, az ukrán nemzet egyik része';
18. földrajz: báhony < ukr. болото, багно 'mocsár';
19. elvont fogalmak: bida < ukr. біда 'baj';
20. határozószók, indulatszók, segédszók: nyigdasoha < ukr. ніколи 'soha';
21. egyéb: drugár < ukr. щогла лінії електропередачі 'villanyoszlop'.

Ez alapján a kárpátaljai magyarság közösségi szinten kétnyelvűnek számít, mivel tagjai kétnyelvű környezetben élnek: azaz olyan helyzetekben, amikor bizonyos helyzetekben anyanyelvüket mellett egy másik nyelvet is használniuk kell vagy kellene (Cserniczkó

2010). Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy nincs egyetemesen elfogadott általános kétnyelvűség fogalma. A kétnyelvűségnek számos típusa ismert, azonban ezek nem az egyének különböző típusú kétnyelvűségének megkülönböztetésére szolgálnak, hanem a kétnyelvűség különböző típusainak és alcsoportjainak meghatározására (Csernicskó, A Magyar nyelv Ukrajnában; Gazdag 2020).

5. A kárpátaljai ukránok által használt nyelvjárások

A ma Kárpátaljának nevezett ukrán nyelvjárás a XVIII. században alakult ki, amikor ezeket a dialektusokat írásban rögzítették, és amikor világszerte a modern irodalmi nyelvek kialakultak. (Udvari István, 1992: Ruszinok a XVIII. században). De befolyása volt annak, hogy Kárpátalja területe melyik államokhoz tartozott:

- 895–1920 – a Magyar Királyság része
- 1920–1938/1939 – Csehszlovákia része
- 1938/1939–1945 – a Magyar Királyság része
- 1944–1945 – Szovjet megszállás
- 1945–1991 – Szovjetunió része (USZSZK)
- 1991-től – Ukrajna része (Wikipédia: Kárpátalja története)

Az egykori Szovjetunióban elvileg minden nemzetiség és nyelv egyenjogú volt. Olyannyira, hogy az országnak hivatalosan nem is volt államnyelve (sőt a harminckötetes Nagy Szovjet Enciklopédia szerint az államnyelv csak a burzsoá államokban létezik, s nem más, mint az a nyelv, amely kötelezően használatos a hivatali ügyintézésben és intézményekben, a bíróságon, az iskolákban stb., tekintet nélkül a lakosság nemzetiségi összetételére) (Regio 1998/1). Ennek ellenére oroszul ment az oktatás, a tudomány, a technika és a hadsereg vezénylési nyelve (Miller 1994:163). Ukrajna 1991. augusztus 24-én kiáltotta ki függetlenségét, amelyet egy december 1-jén megtartott választáson az ukránok többsége támogatott. Azután megkezdődött 1925-ben az ukránosítás (Wikipedia: Ukrajna történelme), ukrán lett az államnyelv. Kárpátalján a ruszin közösség feléledt identitása újra előtérbe került, és ennek jegyében autonómia megadását követeli Ukrajna államtól, saját, elkülönült népcsoportként (2. Mellékletben látható a ruszin lakta terület). Az ukrán kormány azonban nem volt hajlandó engedni ennek a kérésnek, mivel álláspontja szerint a ruszinok csupán az ukrán nép egyik néprajzi csoportját alkotják, és a nyelvüket is egyszerűen csak egy ukrán nyelvjárásnak tekinti. Emiatt még az iskolákban sem támogatják a ruszin nyelv oktatását (Wikipédia: Kárpátalja története). A jelenlegi ruszinok, oroszok és ukránok nemzeti identitása eltérő, mivel az egykori keleti szláv Ruszból

származó csoportok eltérő területeken és különböző fejlődési útvonalakon alakultak ki. A ruszin nép sosem rendelkezett saját vezető réteggel, hanem túlnyomórészt alacsony társadalmi státuszú jobbágyok, zsellérek és pásztorok voltak. Ennek következtében nehézségekbe ütköztek az egész kárpátaljai ruszin nép egységesítésében.

Az 18. század vége és a 19. század eleje Európában azt hozta magával, hogy a nyelv vált az egyik legfontosabb jelképpé a nemzeti identitás kifejezésében. Ebben az időszakban az értelmiségiek felé fordultak a népi kultúra, hagyományok és nyelvek felé, és a helyi nemzeti nyelvek és ezeken alapuló identitások előtérbe kerültek a nemzetközi lingua francák (közvetítő kever nyelv) helyett. Északkelet-Magyarországon a keleti szláv népesség szűk értelmiségi rétege még nem rendelkezett közvetítő nyelvvvel a nemzetek között, így az egyházi szláv nyelvváltozatot használta irodalmi célokra, amelyet nagyorosz és regionális elemekkel vegyítettek. (Cserniczkó, 2013)

Az 1800-as évek közepén és végén, a nemzeti ébredés idején, az északkeleti területeken is megérkezett a nemzeti identitás keresése. Ezzel párhuzamosan a ruszinok között is megerősödött az igény a saját nyelv használatára. Az volt a felismerés, hogy az archaikus egyházi szláv nyelvváltozatot le kell váltani egy modern, irodalmi (sztenderd) nyelvváltozatra, amely megfelel a kor kihívásainak. Ugyanakkor az északkeleti Magyarországon élő keleti szlávok körében három nyelv vagy nyelvváltozat versengett a sztenderd funkcióért: (1) a (nagy)orosz, (2) az ukrán, amely sokkal közelebb állt a helyi változatokhoz, mint az orosz, és (3) a ruszin, amely a helyi nyelvjárások alapján kívánta kifejleszteni a saját sztenderd nyelvváltozatát. (Cserniczkó, 2013)

A látszólag másodlagos nyelvészeti kérdés, hogy milyen legyen a helyi szlávok irodalmi nyelve, valójában sokkal nagyobb jelentőséggel bír. A kérdés megoldása olyan döntéseket hoz magával, amelyek alapvetően befolyásolják az adott közösség identitásának formálódását. Ha figyelembe vesszük Garvin szavait a sztenderd nyelv elkülönítő szerepéről, akkor ez világossá válik: "A sztenderd nyelv létrehozása által a nyelvjárási közösség átalakul nyelvközösséggé, amely megkülönbözteti magát más nyelvközösségektől, amelyek esetleg rokonok vagy politikailag dominánsak. [...] A sztenderd nyelv elkülönítő szerepe gyakran összekapcsolódik a politikai autonómiára vagy függetlenségre irányuló törekvésekkel."

Az egykori Északkelet-Magyarországon, a mai Kárpátalja területén, a 19. század második felétől egészen a 20. század elejéig három nyelvi és kulturális irányzat versengett egymással: a nagyorosz (ruszol), az ukrán, és a ruszin.

A nagyorosz irányzat politikai programját Adolf Dobrjanszky fogalmazta meg, aki a ruszin, a belorusz és az orosz nép közös származását hirdette, és pánszlávizmus eszméjét támogatta. Az irányzat nyelvi programját Alekszej Gerovszkij foglalta össze. A nagyorosz elmélet szerint az egységes orosz nyelvnek három fő változata van: az északkeleti (nagyorosz), a déli (kisorosz) és a nyugati (belorusz). A kárpátaljai szlávok nyelvjárásai a déli, vagyis kisorosz változathoz tartoznak. Mivel az egységes orosz nyelvhez sorolhatók a helyiek által beszélt nyelvváltozatok is, így természetes volt az orosz irodalmi nyelv írásban való használata. Az ukrán irányzatot mesterségesen importáltnak tekintették.

Az irányzat nyelvi álláspontját és nyelvszemléletét jól szemlélteti Alekszej testvérének, Georgij Gerovszkijnek az ukrán nyelvről megfogalmazott véleménye: „Ennek a „nyelvnek” az elsajátítására a kárpátorosz tanulónak nem kevesebb erőfeszítést kell fordítania, mint az összorosz irodalmi nyelv megtanulására, azzal a különbséggel, hogy első esetben ez nem eredményez hozzáférést bármilyen jelentős értékekhez, míg a közös orosz irodalmi nyelv egyszeriben megnyitná számára az orosz világkultúra gazdag kincsestárát.”

Az ukránofilek elméleti háttérül szolgált az az állítás, hogy a kárpátaljai szláv lakosság nyelvjárásai azonosak a Kárpátok északkeleti oldalán beszélt ukrán nyelvjárásokkal, így ezek az ukrán nyelv változatai, vagyis nem alkotnak önálló nyelvet. Az irányzat hívei azon a nézeten voltak, hogy a Kárpátok mindkét oldalán élő szlávok nemcsak nyelvi, hanem etnikai és kulturális szempontból is hasonlóak (Cserniczkó, 2013: 295).

„Népünk a Podkarpatska Ruszban és a Kárpátokon túl, Galíciában és Ukrajnában él. A legtöbb ruszin Ukrajnában lakik, így gyakran ukránnak nevezik a népünket” – jegyzi meg 1926-ban. Volosin határozottan elkülönítette a kisorosz/ruszin nyelvet a nagyorosztól. A 1907-es Gyakorlati kisorosz (rutén) nyelvtan 1920-ban újra megjelentetett kiadásának előszavában a következőket olvashatjuk: „A kárpátalji ruszin országban, a régi Magyarország északkeleti felvidékén, Galicia keleti részén, Bukovinában és Oroszország déli területein élnek a kisoroszok, akik magukat »ruszin«-oknak (русинъ) nevezik, s akiknek számát a statisztika átlagosan 25 millióra teszi.” (Cserniczkó 2013: 295).

A második világháborút követően, amikor Kárpátalja a Szovjetunió része lett, a három nyelvi irányzat közül a szovjet hatóságok megtiltották a ruszin nyelvet, eltűrték az ukrán nyelvet, és előtérbe helyezték az orosz nyelvet. 1991 után az orosz nyelvi irányzat Kárpátalján fokozatosan háttérbe szorult, újból megjelent a ruszin orientáció, és az ukrán irányzat egyértelműen dominánssá vált.

A Kárpátalja területén többséget alkotó keleti szláv népcsoport, amely eredetileg a Kárpátok északkeleti oldaláról származik, nyelvének és nemzeti identitásának kérdése napjainkig politikai, történeti és nyelvészeti viták tárgyát képezi. A térségben nem lehet figyelmen kívül hagyni a ruszin nemzetiség és nyelv kérdését (Чучка 2000). Ukrajna hivatalos álláspontja szerint a ruszinok az ukrán nemzet egyik néprajzi alcsoportját alkotják, és általuk beszélt nyelv az ukrán nyelv egyik változata. Az akadémiai megközelítés szerint a ruszinok az ukrán nemzethez tartoznak, míg egyes kutatók szerint a ruszin identitásnak nincs etnikai, néprajzi vagy nyelvi alapja (Майборода 2008).

Az elmúlt 150 év során a Kárpátaljának nevezett régióra a különböző uralmon lévő államok nyelvpolitikája hatott, amelyet az adott korszak hatalmi elitjének érdekei és pozícióinak megerősítése irányított. A régió nemzetiségeinek, nyelveinek, kultúráinak és vallási felekezeteinek sorsát gyakran nem a helyi lakosság, hanem távoli fővárosokban tevékenykedő politikai elit határozta meg. Kárpátalja földrajzi távolsága miatt – legyen szó Bécsről, Budapestről, Prágáról, Moszkváról vagy Kijevről – perifériális helyzetben maradt. A régió nyelvpolitikáját az idők során számos tényező befolyásolta, köztük nemzetközi politikai változások, a szélesebb környezet politikai dinamikái, szomszédos államok szándékai, a központi kormányzat nyelvpolitikai céljai, a helyi etnopolitikai viszonyok, valamint a helyi elit nyelvi és nemzetiségi törekvései is. A különböző hatalmi központok politikai érdekeik alapján határoztak a régió szláv lakosságának és nyelvének sorsáról (Cserniczkó 2013).

Figyelembe kell vennünk a második világháborút követően érvényesülő szovjet és ukrán ideológiai befolyást is, ami arra utal, hogy a Kárpátalján őshonos szláv lakosság körében számottevő lehet azon személyek száma, akik nem ruszin, hanem ukrán nemzetiségűnek tekintik magukat. Ennek következtében a kárpátaljai ruszin közösség pontos létszámának meghatározása szinte lehetetlen. A 2001-es népszámlálási adatok szerint Kárpátalján 10.090 személy (a teljes lakosság 0,80%-a, a ukrán nemzetiségűek 0,99%-a) jelölte meg magát ruszin nemzetiségűnek, ezen belül 6.724-en (66,6%) tekintik a ruszint anyanyelvüknek (Льто 2003).

A magyar nyelvészeti szempontból rendkívül érdekes megfigyelni, hogy napjainkban több száz magyar eredetű ruszin tájszó kerül irodalmi nyelvi szintre (Udvari 1997). Ezeknek a lexikai hungarizmusoknak a nagy része az északkeleti magyar nyelvjárásokból származik, majd átkerül a ruszin nyelvjárásokba, és onnan ruszin szépirodalmi művekbe, szótárakba stb. Ennek az előrelépésnek a bemutatására a harmadik évezredben megjelent ruszin szótárak szolgálnak példaként:

- Zártság – nyíltság tükrözése: боканча – bakancs (RUR 13), катуна – katona (RUR 48).
- Magánhangzó-fejlődés: вошкола – iskola (RUR 20).
- Diftongizálódás:
 - é-éi: фийк – fék (RUR 126), бокрийда – bokréta (RUR 13)
 - é-ié: иппен – éppen (RUR 46), легинь - legény (RUR 58).
 - ó-ou: бловдер – blóder (RUR 13) , бовт – bolt (RUR 13).
 - ő-öü: товчирь – tócsér (RUR 133).

Láthatjuk, hogy a hazai nyelvészet számára jelentős az a tény, hogy a magyarokkal hosszú évszázadok óta intenzív gazdasági, kulturális és nyelvi kapcsolatokban álló kárpátaljai ruszinok népnyelve ma már irodalmi jellegűvé vált. Több tízezer oldalnyi nyelvi anyag áll a kutatók rendelkezésére, amely lehetővé teszi a nyelvi interferencia tanulmányozását.

Pavlo Chuchka hangsúlyozza, hogy a kárpátaljai nyelvjárás Kárpátalja egyik legfontosabb turisztikai vonzerejévé vált, az emberek ugyanis nemcsak a hegyek, a gasztronómia vagy a termálvizek miatt látogatnak ide, hanem a nyelvi különbségek miatt is. A nyelvjárások különbözősége arra ösztönzi az embereket, hogy felfedezzék a régió különböző részeit, ahogyan más látnivalókat is. A kárpátaljaiak határozottan felismerik Irshavát, Khustot vagy Rakhivot a tömegközlekedésben, így a nyelvjárások azonosítási eszközként is szolgálnak mind az országon belül, mind a régióban. Mint ahogy nyelviskolai tanárunk is megjegyezte, a kárpátaljaiaknak könnyű megtanulni magyarul, szlovákul és románul, mivel már az első órától fogva ismernek néhány tucat szót ezekből az idegen nyelvekből (Internetes forrás: Varosh).

6. A kutatópont bemutatása: Nagyszőlős

Nagyszőlős, a korábbi Ugocsa vármegye székhelye, a kárpátaljai kisváros sok időn keresztül járási központ. Az itt élő magyarok még nem tekinthetők szórványnak, de a település nem tartozik abba a területbe, ahol a magyarság tömbben él. Lakossága körülbelül 25.000 fő, és ez a szám jelenleg nem növekszik. Közülük mintegy négyezer fő vallja magát magyarnak (16%). Nagyszőlős mindig is vegyes összetételű város volt etnikailag és nyelvileg, ahol már a múlt században is magyar, ruszin és zsidó közösségek éltek kétnyelvűen. A kisebbségi magyar közösség és a többséget alkotó ruszin/ukrán nemzetiség nagy részére (az "őshonos" nagyszőlősiekre) is jellemző a kétnyelvűség (Milován).

Az elmúlt évek eseményei, mint például a Szovjetunió felbomlása és az önálló Ukrajnai állam megalakulása, új politikai és gazdasági környezetet teremtettek az egész régióban. Ennek következtében a társadalmi viszonyok hirtelen és jelentősen

megváltoztak, és ez az itt élők kommunikációjára is kihatott. Új nyelvhasználati szokások alakultak ki, és új nyelvhasználati stratégiák jöttek létre. Emellett az egyes nyelvek tekintélye is megváltozott. A magyar nyelv presztízse Kárpátalja-szerte, így Nagyszőlősön is, az utóbbi időben nagy mértékben növekedett. Ennek háttérben gazdasági, kulturális és politikai tényezők egyaránt állnak (Milován, 2).

Általános tudomású, hogy Ukrajnában országszerte rendkívül magas a munkanélküliség aránya. Ez a probléma Nagyszőlős városát is érinti. A városban kevés ipari létesítmény működik, és jelenleg ezek sem aktívak. A munkahelyek hiánya miatt új bevándorlók nem érkeznek a városba, sőt, észlelhető a helyben élő orosz nemzetiségű lakosok kitelepülése is, akik eleve alacsony létszámban vannak jelen. A lakosság általában alacsony jövedelemből él, ezért gyakori (és egyre elfogadottabb, társadalmilag elfogadott) kereseti módszer volt a magyarországi "piacozás", feketemunka, valamint a határ menti féllegális és illegális kereskedelem (Milován, 2). Az értelmiségiek, főként a pedagógusok, akiknek rendszeresen többhavi bére van késedelemben a költségvetéssel, hasonlóan próbálnak biztosítani megélhetést. A Magyarországgal való kapcsolattartást jelentősen megkönnyítette a várostól mindössze 15 km-re található nemzetközi tiszaujlaki határátkelőhely megnyitása és a kishatárforgalom beindítása. Ennek következtében egész Kárpátalján, az anyaország közelségének köszönhetően, a magyar közösség gazdasági ereje valamivel nagyobb, mint más nemzetiségeké, ami automatikusan növeli a magyar nyelv presztízst.

1990-ben Nagyszőlősön létrejött az önálló magyar tannyelvű általános és középiskola, melynek Perényi Zsigmond nevet adták. Ezelőtt a város egyik ukrán iskolájában működött minden évfolyamon egy magyar tannyelvű osztály, ahol összesen mintegy 200 diák tanult. A háborús időszak előtt pedig már 600 gyerek jár magyar iskolába (Milován, 3). Jelenleg UMDSZ (Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség) interjúztatásából az új igazgatónővel, Nyibilevics Mónikával, kiderül újra visszaesett a tanulóknak a létszáma, és jelenleg 203 tanuló van (online forrás: umpsz.info).

Néhány családot leszámítva, Nagyszőlősön nincs orosz anyanyelvi közösség, de a szovjet rendszer örökségeként a legifjabb és legidősebb generációk kivételével mindenki valamilyen szinten beszél oroszul. Az önálló ukrán állam megalakulásával az orosz nyelv tekintélye azonban jelentősen csökkent. Az ukrán mint államnyelv presztízse növekvőben van, bár a köznyelvi, standard változatát még kevesen beszélik.

Ami a többségi nyelvet illeti Nagyszőlősön, az ukrán állam, ahogy korábban a Szovjetunió is, arra törekszik, hogy csökkentse annak tekintélyét. A ruszint az ukrán nyelv

egyik, más területeken lenézett és gyakran gúnyolt dialektusának tekintik. Ez a nyelvpolitika egész Kárpátaljára jellemző következményekkel jár: a ruszinul beszélők soha nem nevezik nevén anyanyelvüket, inkább "по-нашому", vagyis 'a mi nyelvünkön', 'kárpátaljai nyelven' kifejezésekkel illetik. Kivételt talán csak a ruszin értelmiség egy kisebb része alkot (Milován).

A MAGYAR ÉS UKRÁN LAKOSSÁG NYELVI KAPCSOLATAINAK A VIZSGÁLATA NAGYSZŐLŐS VÁROSÁBAN

I. A kérdőívek elemzése

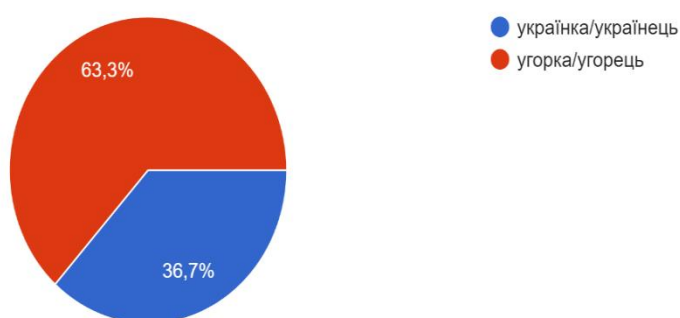
1. Az adatközlők megoszlása

Amint már a szakdolgozatomban elején említettem, online kérdőív segítségével bizonyítom be a hipotéziseimet. Ahhoz, hogy valóságos és teljes képet lássak, készítettem egy ukrán és egy magyar nyelvű kérdőívet, amit továbbítottam az ukrán és a magyar nyelvű nagyszőlősi lakosoknak.

A magyar kérdőívemet 40 fő töltötte ki, 24 nő és 16 férfi. A korosztály az 14-től – 71 évig volt. A válaszadók többsége, 31 fő, magyar nemzetiségűnek vallja magát, amíg vannak olyan magyar válaszadók is, 3 fő, akik ukránnak vallják magukat, de még olyanok is vannak, akik két nemzetiségűeknek, 6 fő. Ezek az eredmények azt mutatják, hogy elég erős százalékban a magyarok kiállnak a magyarságuk mellett, viszont a másik oldala pedig azt bizonyítja, hogy az évek során a közösség egy része elukránosodik a mindennapi tényezők hatására.

Az ukrán kérdőívemre 30 fő adott választ, köztük 17 nő és 13 férfi. A korosztály 19-től – 66 évig terjedt. Nagyon érdekes volt a számomra, hogy az ukrán válaszadók elég nagy része magyarnak vallja magát.

Національність:
30 válasz

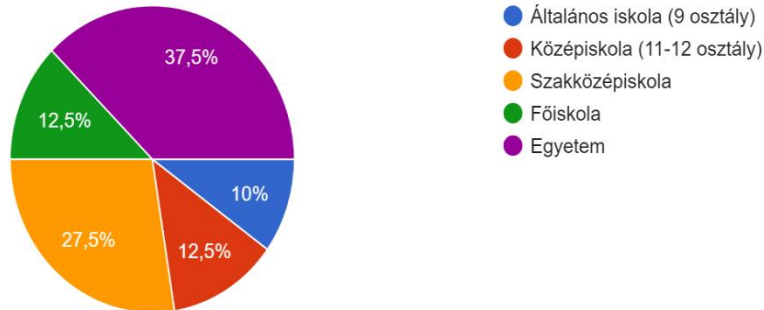
1. Ábra: Ukrán adatközlők nemzetiségi identitása

Ez annak a következménye, amit már fentebb is említettem, vagyis azok a magyar ősökkel rendelkező személyek, akik az idő múlásával ukránokká formálódtak. Viszont vannak olyan válaszok is, akik férjhez mentek magyar nemzetiségű személyekhez, így már magyar lett a környezetük.

A 2 ábrán a magyar nyelvű közösség iskolázottságát láthatjuk.

Melyik a legmagasabb végzettsége?

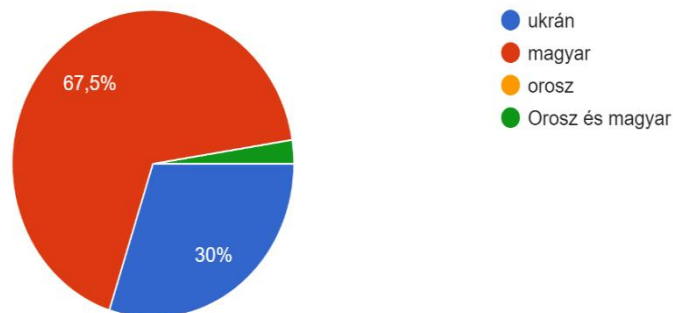
40 válasz

2. Ábra: A magyar válaszadók iskolázottsága

Milyen nyelven végezte az elemi iskolát? (1-4 osztály)

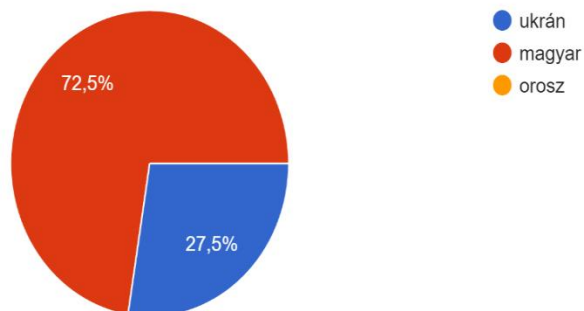
40 válasz

3. Ábra: A magyar adatközlők elemi iskolai tanulmányainak nyelve

Milyen nyelven végezte az általános iskolát? (5-9 osztály)

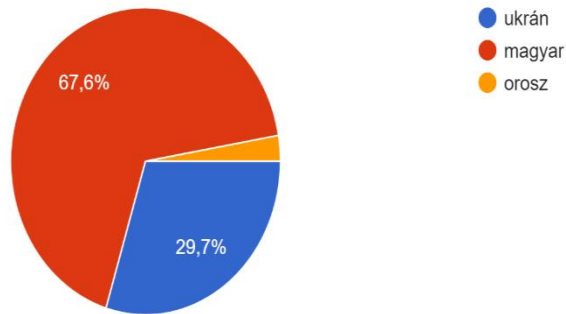
40 válasz

4. Ábra: A magyar adatközlők általános iskolai tanulmányainak nyelve

Milyen nyelven végezte a középiskolát?

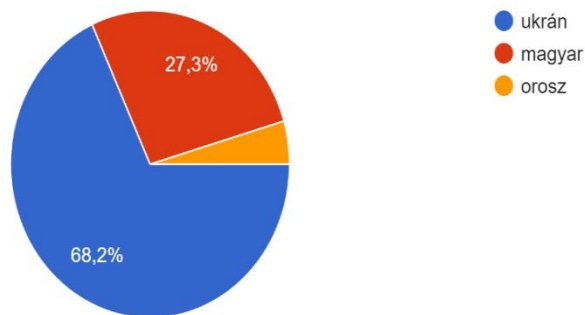
37 válasz

5. Ábra: A magyar adatközlők középiskolai tanulmányainak nyelve

Milyen nyelven végezte a szakközépiskolát? (ha igaz önre)

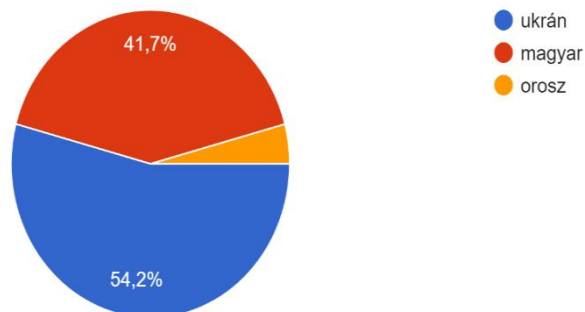
22 válasz

6. Ábra: A magyar adatközlők szakközépiskolai tanulmányainak nyelve

Milyen nyelven végezte a főiskolát/ egyetemet? (ha igaz önre)

24 válasz

7. Ábra: A magyar adatközlők főiskolai/ egyetemi tanulmányainak nyelve

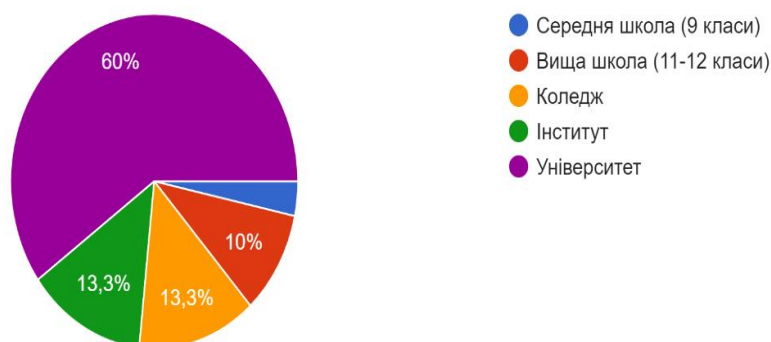
Ebből kifolyólag sok tanulási lehetőségek vannak Kárpátalján, mert csak egy-egy olyan válaszadó van, aki nem szerzett felső végzettséget, de ennek két oka van: az egyik, hogy még túl fiatal a válaszadó, a másik, hogy ezt esetleg nem tartották olyan szükségesnek. Az adatközlők többsége magyar nyelven végezte a elemi, általános és középiskolai tanulmányukat, amíg a felsőfokú oktatást inkább az államnyelven tették meg. Ez annak a következménye, hogy Kárpátalján több szak elsajátítása ukrán nyelven elérhető, több lehetőség van.

Voltak olyan válaszadók, akik magyar anyanyelvű családi és közösségi körből jövő létükre ukránul végezték az oktatás majdnem minden részét. Jó magam vagyok erre egy példa. Ezt, az eddigi tapasztalataim szerint az államnyelv magas szintű elsajátítási céljából történik meg, ami egy hatalmas előnyt ad a Nagyszőlősen való létesüléshez.

A 8. ábrán az ukrán nyelvű iskolázottság szintjét látjuk.

Яка у Вас найвища освіта?

30 válasz

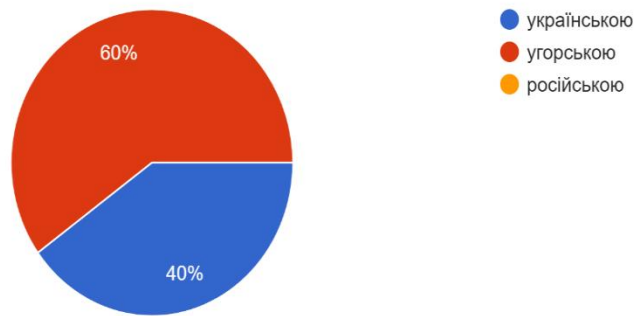
8. Ábra: Az ukrán adatközlők iskolázottsága

Itt jóval több az egyetem szerzett oktatás szintje, ami nem is kérdéses, mivel Kárpátalján több ukrán nyelvű egyetem és szakközépiskola található, köztük az Ungvári Nemzeti Egyetem és a Munkácsi Állami Egyetem, és azoknak a szakközépiskolái.

A következő ábrákon megtekinthetjük, hogy az ukrán adatközlők fele-fele aránya magyarul végezte az iskolát, viszont a felsőoktatás már ukrán nyelven folyt. Ezek az eredmények is abból vannak, hogy a szülők szerették volna, hogy a gyerekük elsajátítsa a „szomszéd” vagy elődök nyelvét, ezáltal elérve több lehetőséget akár Európában is.

Якою мовою здобували знання у початковій школі? (1-4 класи)

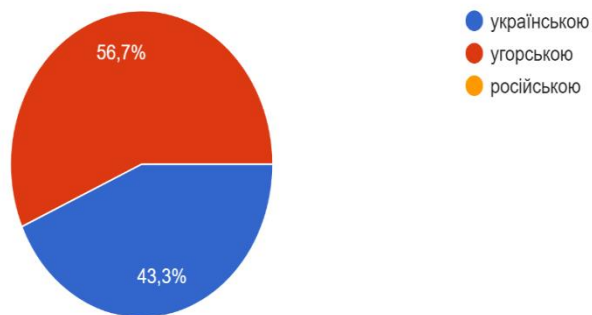
30 válasz

9. Ábra: Az ukrán adatközlők elemi iskolai tanulmányainak nyelve

Якою мовою здобували знання у середній школі школі? (5-9 класи)

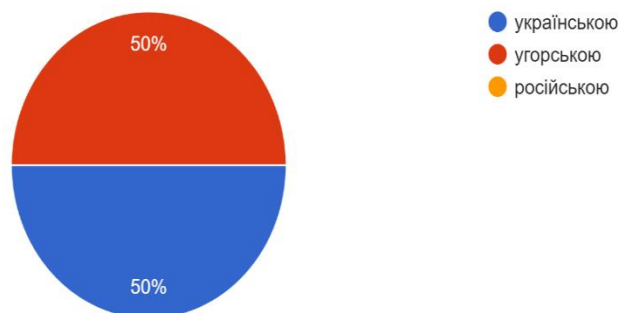
30 válasz

10. Ábra: Az ukrán adatközlők általános iskolai tanulmányainak nyelve

Якою мовою здобували знання у вищій школі школі? (10 - 12 класи)

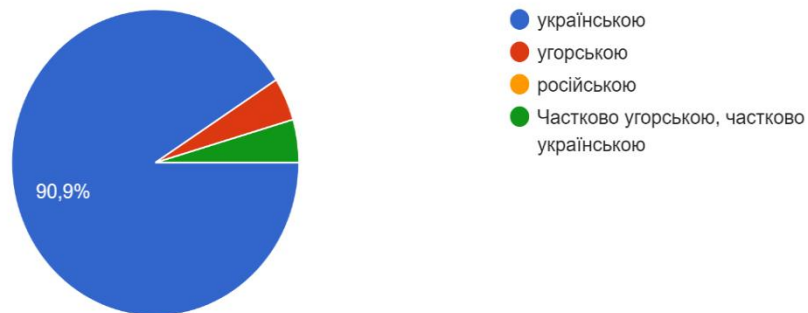
28 válasz

11. Ábra: Az ukrán adatközlők középiskolai tanulmányainak nyelve

Якою мовою здобували знання у коледжі? (якщо актуально)

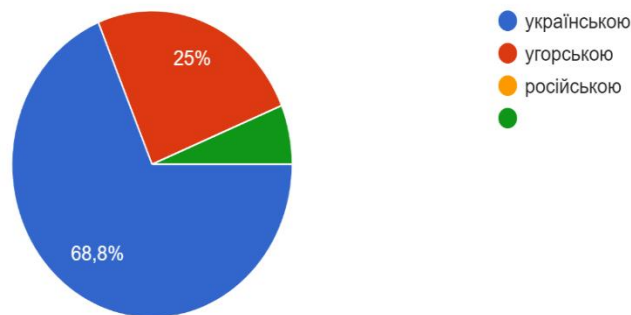
22 válasz

12. Ábra: Az ukrán adatközlők szakközépiskolai tanulmányainak nyelve

Якою мовою здобували знання в інституті? (якщо актуально)

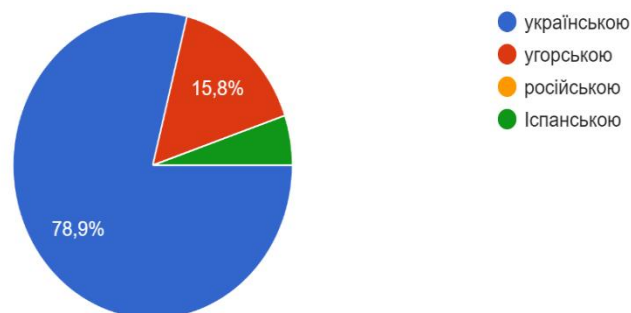
16 válasz

13. Ábra: Az ukrán adatközlők főiskolai tanulmányainak nyelve

Якою мовою здобували знання в університеті? (якщо актуально)

19 válasz

14. Ábra: Az ukrán adatközlők egyetemi tanulmányainak nyelve

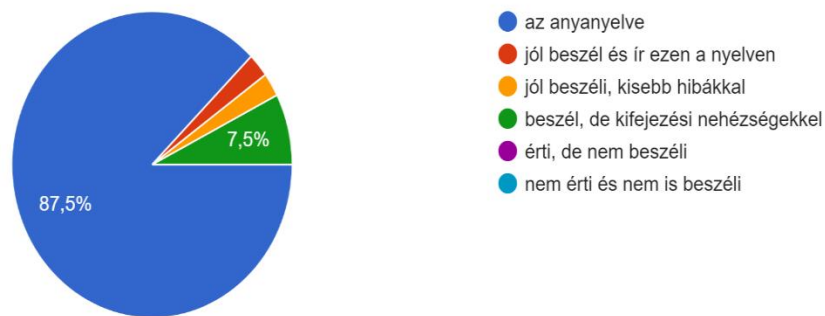
Amit az ábrák is mutatják, az orosz nyelv a Nagyszőlősen élők közül magas elkopásban van. Már senki nem végzi a tanulmányait oroszul. A 14-as ábrán egy adatközlő spanyolul tanult az egyetemen, de ez nem Kárpátalján valósult meg.

2. Az adatközlők nyelvhasználata

A 2.1 – 2.3 ábrákon láthatjuk a magyar nyelvű adatközlők nyelvismereti szintjét a magyar, ukrán és orosz nyelvekből.

Milyen a nyelvismerete a magyar nyelvből?

40 válasz

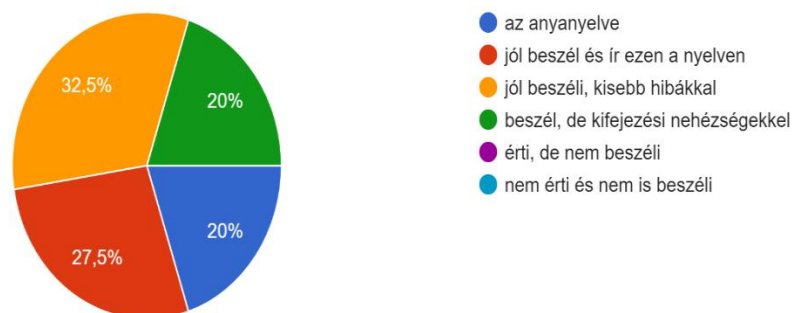

15. Ábra: A magyar adatközlők magyar nyelvismereti szintje

A 40 adatközlőből 35 jelölte meg a magyart az anyanyelvének, 1 adatközlő a jól beszél és ír ezen a nyelven, 1 adatközlő a jól beszél, kisebb hibákkal, és 3 adatközlő a beszél, de kifejezési nehézségekkel. Akik kifejezési nehézségekkel beszélnek a magyart, azoknál otthon az ukránt tartják a beszédnyelvnek.

Milyen a nyelvismerete az ukrán nyelvből?

40 válasz

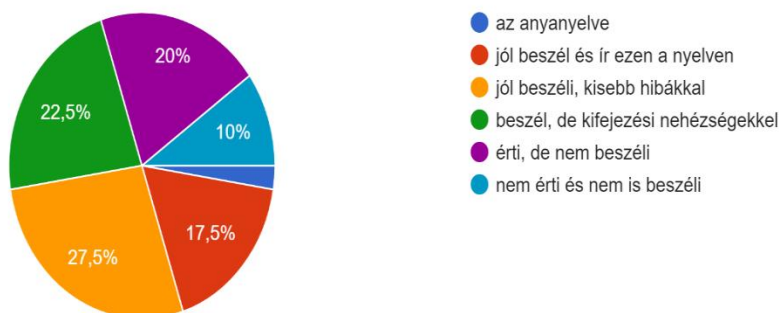

16. Ábra: A magyar adatközlők ukrán nyelvismereti szintje

Az ukrán nyelvtudás már nincs olyan magas szinten, mint a magyar. De 8 adatközlő gondolja azt, hogy anyanyelve az ukrán is, ez a kétnyelvűségre utal, vagyis, akik aktívan használják a mindennapjaikban mindkét nyelvet, és magas szinten el tudták sajátítani. A többség viszont olyan nyelvi tudást sajátított el, amit ukrán közösségben élőként lehetséges, vagyis amit hallott a szomszédoktól, intézményekben, esetleg a boltokban. Ezáltal ki tudják fejezni magukat az államnyelven, ukránul is, viszont hibákkal és nehézségekkel.

Milyen a nyelvismerete az orosz nyelvből?

40 válasz

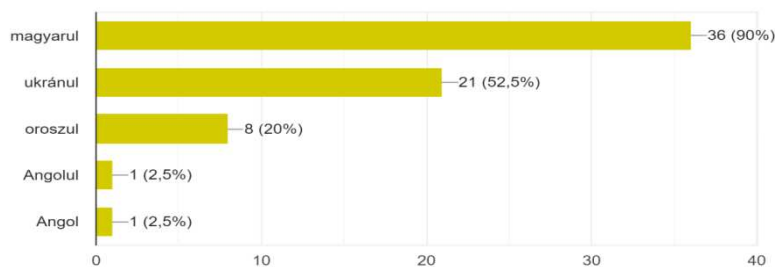

17. Ábra: A magyar adatközlők orosz nyelvismereti szintje

Mivel a ruszin nyelvhasználat is eléggé elterjedt Nagyszőlősen (a további oldalakon lesz), így ezáltal sok orosz szót és kifejezést tanulhatnak belőle a Nagyszőlősen élők. Ennek a következményében a válaszadók nagyobb százaléka beszél az orosz nyelvet, viszont kisebb hibákkal és kifejezési nehézségekkel. Ez annak is köszönhető, hogy nagyszőlősi terület is egykor a kommunizmus része volt, ahol kötelező volt az orosz nyelvtudás. A fiatalabb nemzedék, akik már nem élnek aktív orosz környezetben, viszont érti, de nem beszél, vagy egyáltalán nem érti. Ez abból fakad, hogy sokan hallgatnak orosz nyelvű zenét, esetleg néznek orosz műsorokat, vagy olvasnak orosz nyelvű újságcikkeket az internet felületein.

Milyen nyelven szokott újságot és könyvet olvasni?

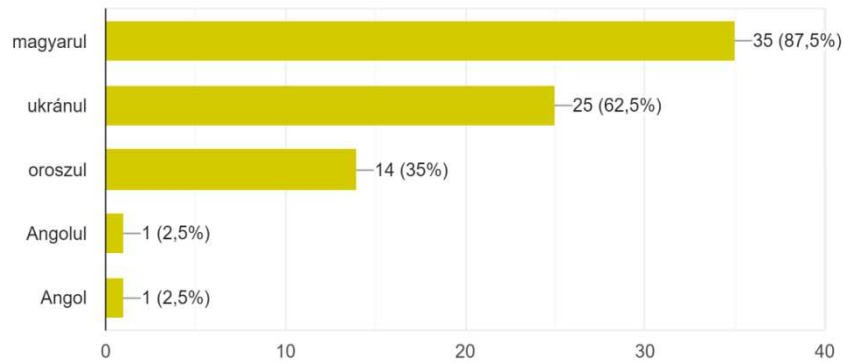
40 válasz

17. Ábra: A magyar nyelvű adatközlők olvasási szokásai

Milyen nyelven szokott internetezni/tévézni?

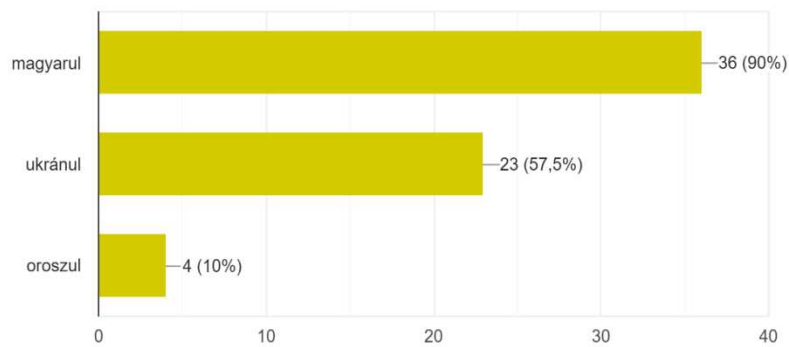
40 válasz

18. Ábra: A magyar nyelvű adatközlők internetezési szokásai

Milyen nyelven szokott rádiót hallgatni?

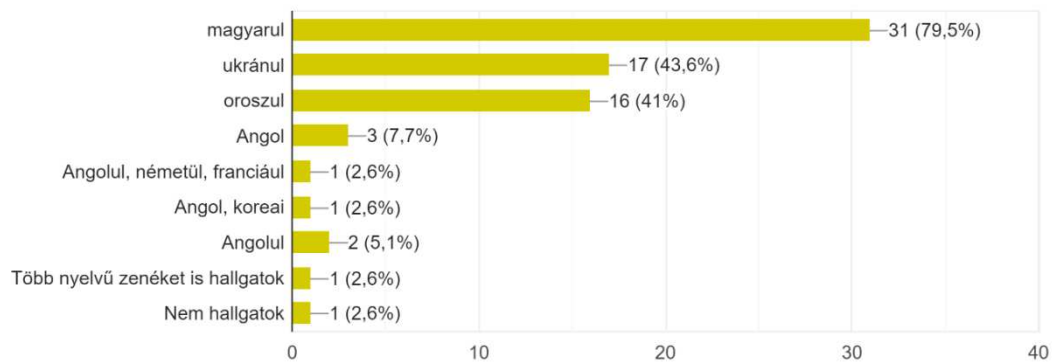
40 válasz

19. Ábra: A magyar nyelvű adatközlők rádióhallgatási szokásai

Milyen nyelven szokott zenét hallgatni?

39 válasz

20. Ábra: A magyar nyelvű adatközlők zenehallgatási szokásai

Még az angol nyelv is populáris, de ezt a fiatalabb korosztály körében figyelhető meg. A 21–22. ábrákon láthatjuk az ukrán nyelvű adatközlők nyelvismereti szintjét a magyar, ukrán és orosz nyelvekből.

Який Ваш рівень знань з угорської мови?

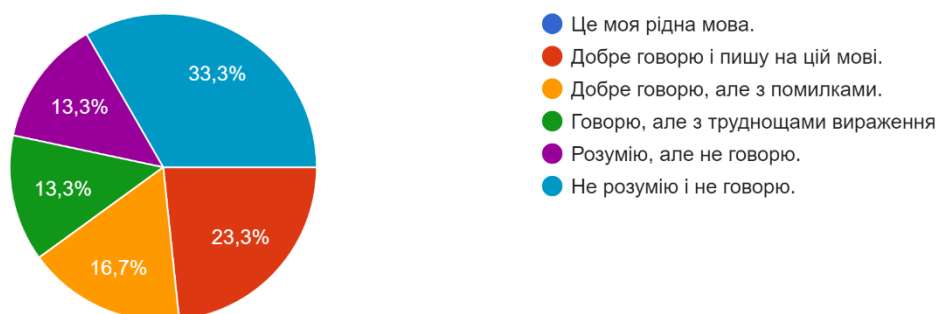
30 válasz

21. Ábra: Az ukrán adatközlők ukrán nyelvismereti szintje

Який Ваш рівень знань з російської мови?

30 válasz

22. Ábra: Az ukrán adatközlők magyar nyelvismereti szintje

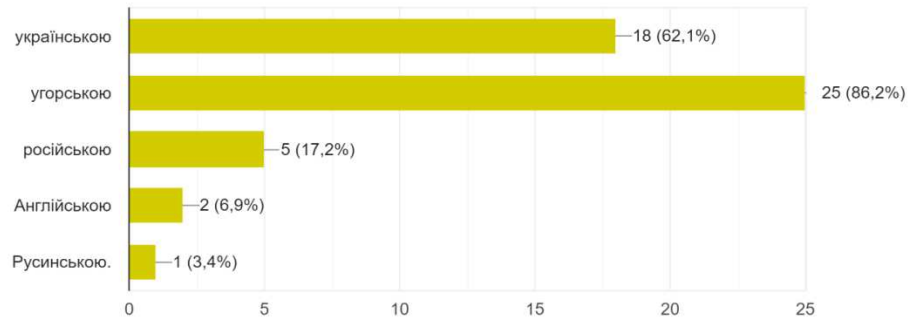
Nagyon érdekes, hogy az ukrán Nagyszőlősen élő adatközlők nagyobb szintben a magyart tartják az anyanyelvüknek, mint az ukránt. Ezt úgy lehet értelmesen megmagyarázni, hogy magyar családból származnak, viszont idővel az ukrán nyelv is előtérbe került, családi, házasságkötési, munkahelyi, vagy egyéb okokból.

Voltak olyan adatközlők is, akik a magyar és az ukránt vallják az anyanyelvüknek. Az viszont megfigyelhetjük, hogy egy olyan ukrán lakos sincs Nagyszőlősen, aki egyáltalán nem értene a magyar nyelvet, akár néhány szót is.

Az orosz nyelvtudás alacsony szintet mutat. 33 százaléka az adatközlőknek vallotta, hogy ne érti az orosz nyelvet, ami megkérdőjelezhető. Ez az ukrán – orosz konfliktusnak a következménye, hogy sokan ellentmondanak az orosz nyelvnek. De a fiatalabb nemzedék

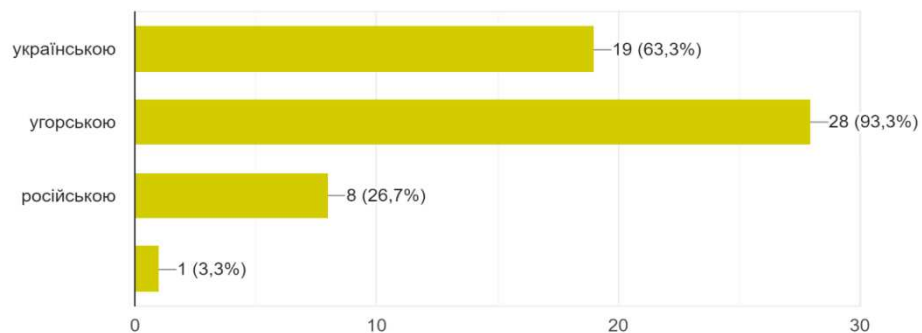
körében is többeknek ismert, jól értik, és beszélnek is a nyelvet. Az ukrán adatközlők olvasási, internetezési és zenehallgatási szokásai:

На яких мовах читаєте газету або книжки?
29 válasz

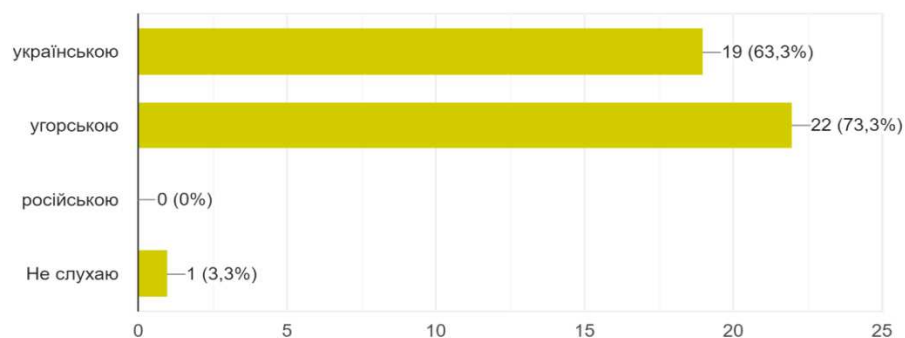
23. Ábra: Az ukrán nyelvű adatközlők olvasási szokásai

На яких мовах дивитесь телевизор або гортаєте терени інтернету?
30 válasz

24. Ábra: Az ukrán nyelvű adatközlők internetezési és tévzési szokásai

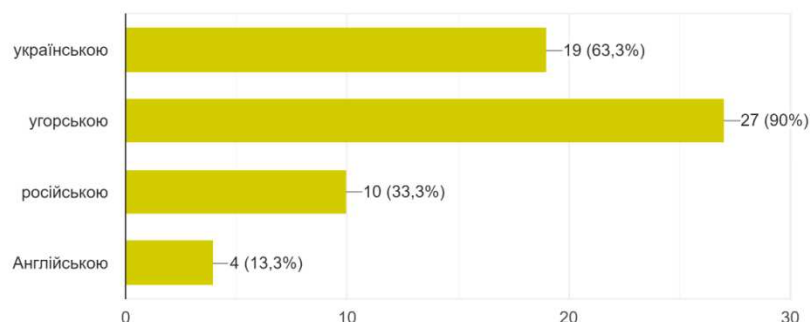
На яких мовах слухаєте радіо?
30 válasz

25. Ábra: Az ukrán nyelvű adatközlők rádióhallgatási szokása

На яких мовах слухаєте музику?

30 válasz

26. Ábra: Az ukrán nyelvű adatközlők zenehallgatási szokásai

Az ábrából a következő eredményeket vonhatjuk le: a nagyszőlősi lakosok magas száma hallgat magyar nyelvű zenét, néz magyar nyelvű tévéműsorokat, olvas újságcikkeket. Kisebbségi teszt teszi ezt az ukrán nyelven, ami azt bizonyítja, hogy Nagyszőlősen magas a magyarok közössége. Viszont a ruszin nyelv hatására, ami a városban elterjedt, az orosz nyelv tudása is magas szintre mondható. Vagyis Nagyszőlős – egy többnyelvű közösség. A magyar anyanyelvűek otthon, rokonok, barátok, szomszédok és állami intézményekben használt nyelvei:

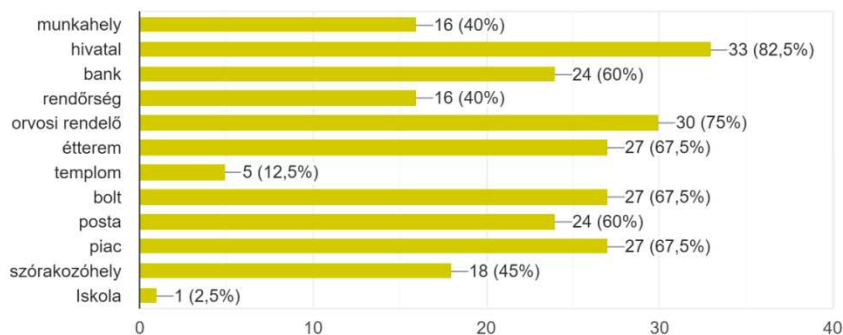
1. táblázat: A magyar adatközlők otthon, rokonok, barátok, szomszédok és állami intézményekben használt nyelvei

	magyarul	ukránul	magyarul és ukránul
Milyen nyelven beszél a szüleivel?	31 fő	3 fő	4 fő
Milyen nyelven beszél a párjával/házastársával?	29 fő	2 fő	3 fő
Milyen nyelven beszél a gyerekeivel?	20 fő	1 fő	2 fő
Milyen nyelven beszél a barátaival?	20 fő	5 fő	15 fő
Milyen nyelven beszél a szomszédaival?	13 fő	8 fő	19 fő
Milyen nyelven beszél a rokonokkal?	26 fő	1 fő	13 fő

Az eredmények azt mutatják, hogy a nagyszőlősi magyar nyelvű adatközlők nagyobb részének magyar a családja is, viszont viszonylag nagy a része a kétnyelvű családoknak is. Az csak ukrán családtagokkal, szomszédokkal vagy barátokkal rendelkező adatközlőknek szemmel láthatóan nagyon kicsi az aránya. Az alábbi ábrákon a magyar nyelvű adatközlők nyelvhasználati színtereit mutatom be:

Melyik szintereken használja az ukrán nyelvet?

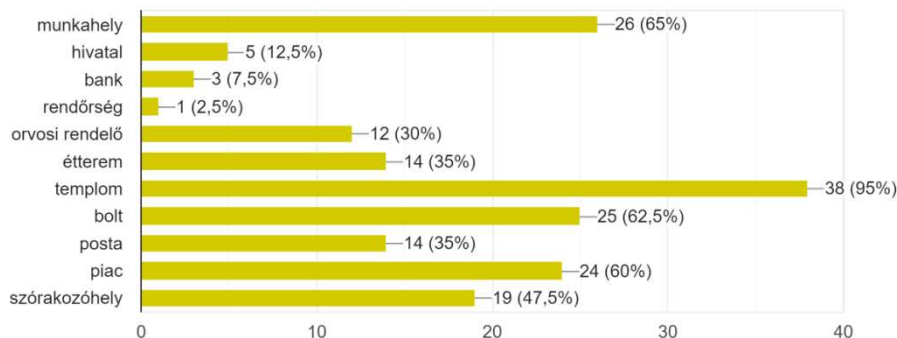
40 válasz

27. Ábra: Magyar adatközlők által ukrán nyelv használatának a szinterei

Melyik szintereken használja a magyar nyelvet?

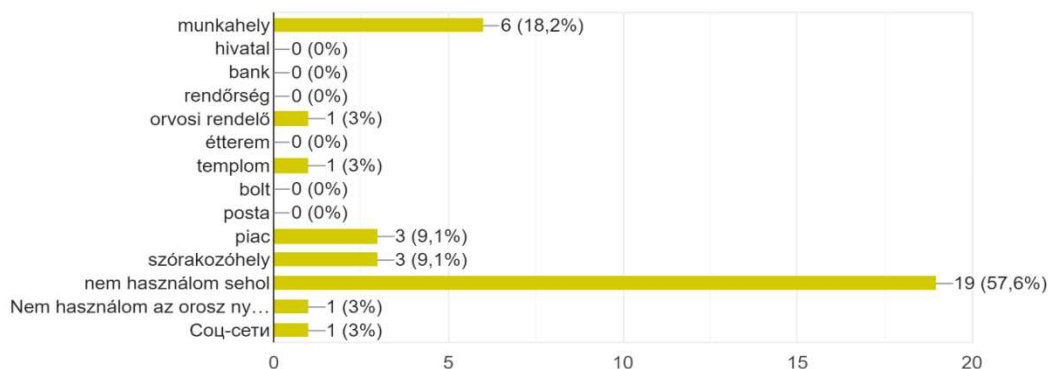
40 válasz

28. Magyar adatközlők által magyar nyelv használatának a szinterei

Melyik szintereken használja az orosz nyelvet?

33 válasz

29. Magyar adatközlők által orosz nyelv használatának a szinterei

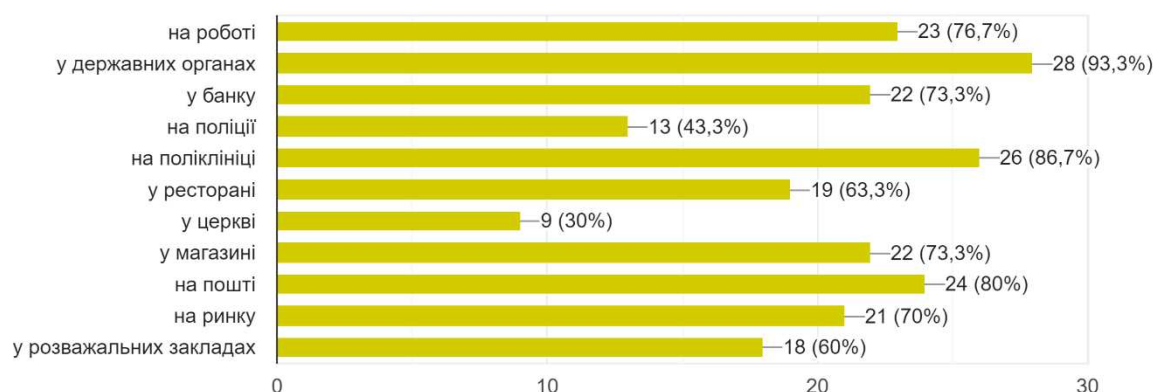
Az elemzések által az a következtetés vonható le, hogy a magyar nyelvű adatközlők kénytelenek használni az ukrán nyelvet a mindennapi életben, mert ezt követeli meg Nagyszőlős városa. A magyar nyelvet is sokan használják ezeket a helyeken, viszont sokkal kisebb arányban, mint az ukránt. Az orosz nyelvet pedig a többség nem használja sehol, egyesek a munkahelyen, a szórakozó helyen, vagy az interneten. Az ukrán anyanyelvűek otthon, rokonok, barátok, szomszédok és állami intézményekben használt nyelvei:

2 táblázat: Az ukrán adatközlők otthon, rokonok, barátok, szomszédok és állami intézményekben használt nyelvei			
	magyarul	ukránul	magyarul és ukránul
Milyen nyelven beszél a szüleivel?	20 fő	5 fő	5 fő
Milyen nyelven beszél a párjával/házastársával?	22 fő	6 fő	-
Milyen nyelven beszél a gyerekeivel?	20 fő	1 fő	3 fő
Milyen nyelven beszél a barátaival?	12 fő	3 fő	15 fő
Milyen nyelven beszél a szomszédaival?	12 fő	6 fő	22 fő
Milyen nyelven beszél a rokonokkal?	13 fő	4 fő	13 fő

Az ukrán adatközlők körében nagyon sok a magyar előd, és a kétnyelvű környezet, ami nagyban jellemző is Nagyszőlősre.

У яких громадських місцях використовуєте українську мову?

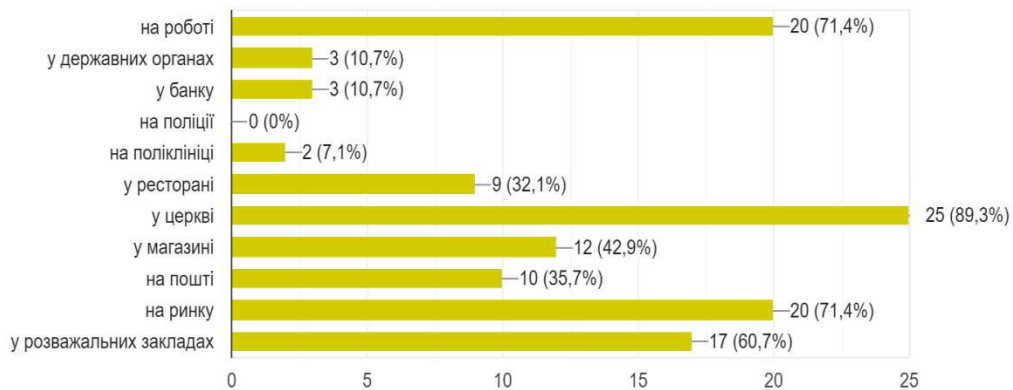
30 válasz

30. Ábra: Az ukrán adatközlők által ukrán nyelv használatának a szinterei

У яких громадських місцях використовуєте угорську мову?

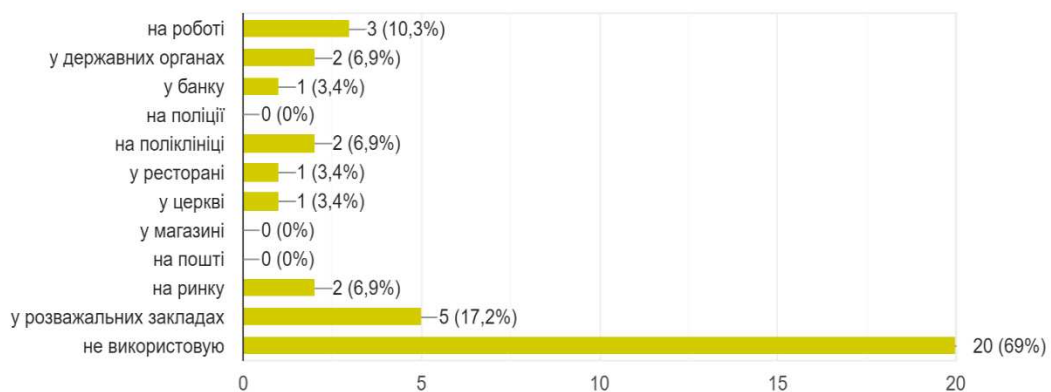
28 válasz

31. Ábra: Az ukrán adatközlők által magyar nyelv használatának a szinterei

У яких громадських місцях використовуєте російську мову?

29 válasz

32. Ábra: Az ukrán adatközlők által orosz nyelv használatának a szinterei

Az elemzésekből következtethetjük, hogy az ukrán nyelvet használják a legtöbbet az állami helyeken, viszont a családi, vagy közeli körben a magyar, vagy egyszerre a kettőt. Az orosz nyelvet az adatközlők nagy része már egyáltalán nem használja, vagy csak nagyon ritkán. Még megkérdeztem az adatközlőket, hogy milyen nyelvű plakátokat tennének ki a városban, a következő válaszok érkeztek:

“Ukránul és magyarul, mert valaki ezt, valaki meg azt a nyelvet beszéli jobban.”

“Ukrán, magyar és orosz nyelvű hirdetéseket, hogy mindenkihez szóljak.”

“Ukrán, mert azt mindenki érti.”

“Ukrán és orosz, mert már sokan vannak Ukrajna keleti részéről Nagyszőlősen, és ők az oroszot beszélik.”

“Ukrán, mert legtöbben azt értik.”

“Magyarul és ukránul, de szerintem по-українському ☺ mert ezek vagyunk mi.”

“Két nyelven: magyarul és ukránul, hogy mindenkit el tudjak érni.”

“Magyarul, ukránul és oroszul. A magyar, ukrán az itt élők nyelve, az orosz pedig a háború által letelepedett ukránok nyelve.”

“Attól függ, hogy kit akarok megszólítani.”

Ebből azt összegezzük, hogy a legtöbb adatközlő ukránul helyezte ki hírdetéseket, mert a lakosság nagy része ukrán nyelvű. Viszont a fennmaradt magyarságnak köszönhetően nagyon sokan magyarul is tennének ki plakátokat, és a betelepedett ukránok miatt oroszul is. Ezen adatok alapján elmondható, hogy a többségi lakosok számára saját anyanyelvük megjelenése (az államnyelv, az ukrán) az elsődleges a nyilvános térben, míg a kisebbségi lakosok ragaszkodnak inkább a kétnyelvű kiírásokhoz, melynél az államnyelv mellett a saját anyanyelvük, vagyis a magyar nyelv is feltűnhet.

3. Másodnyelvi kölcsönök a válaszadók nyelvhasználatában

A következő kérdésnél fel volt tüntetve hat mondat az ukránoknak és a magyaroknak is, ahol ki kellett választaniuk, hogy melyik szóval egészítenék ki a hiányzásokat.

Ma megyek boltba, veszek bulacskát vagy zsemlet.

Kinyitom a bagázsnyikot vagy a csomagtartót.

Sietek, nehogy lekéssem a marsutkát vagy a buszt.

Kimegyek a balkonra vagy az erkélyre.

A tegnap a rendőrök kiírták a pavesztkát vagy a behívót.

Rossz helyen parkoltam, ezért stráfot vagy büntetést kaptam.

A következő eredményeket kaptam:

3. táblázat: A mondatkiegészítési eredményei a nagyszülősi magyarok válasza alapján		
	Az ukrán megfelelőjét nevezte meg	A magyar megfelelőjét nevezte meg
Bulacska vagy zsemle	34 fő	6 fő
Bagázsnyik vagy csomagtartó	19 fő	21 fő
Marsutka vagy busz	13 fő	27 fő
Balkon vagy erkély	33 fő	7 fő
Pavesztká vagy behívó	28 fő	12 fő
Stráf vagy büntetés	26 fő	14 fő

Átlagosan megfigyelhetjük, vannak olyan szavak, amelyeknek inkább az ukrán változata van elterjedve (bulacska, pavesztká, balkon, stráf), és vannak olyan szavak, amelyeknek a magyar változata (busz, csomagtartó). De a többség ukrán változatban van használva.

A 4. táblázat az ukrán lakosok eredményeit mutatja. Az ukrán kérdőívben a következő mondatok találhatók:

Хочу купити шоколад, піду швидко у бовт або магазин.

Приготувала для сім'ї кексики чи пєсиво.

Я з друзями пішов/ пішла у вариш чи у місто.

Накрию ліжко покривом або ковдрою.

Бабка готує найстачніший леквар чи найсмачніше повидло.

Іду кататись на біциглях чи на велосипеді.

A következő eredményeket kaptam:

4. táblázat: A mondatkiegészítés eredményei a nagyszülősi ukránok válasza alapján		
	Az ukrán megfelelőjét nevezte meg	A magyar megfelelőjét nevezte meg
Бовт vagy магазин	18 fő	12 fő
Кексики vagy печиво	9 fő	21 fő
Вариш vagy місто	8 fő	22 fő
Покровц vagy ковдра	9 fő	21 fő
Леквар vagy повидло	6 fő	24 fő
Біцигли vagy велосипед	10 fő	20 fő

Az eredményt láthatólag az ukránok általában a magyar megfelelőjét használják, vagyis azokat a szavakat, amelyek a ruszin nyelvben is megtalálhatóak, ez is arra mutat, hogy a nagyszülősi ukránok nem is a tiszta ukrán nyelvet beszélnek, hanem még mindig a fennmaradt ruszint.

A következő feladat az volt, hogy meg kellett nevezni a képen látható tárgyat. A célom ezzel az volt, hogy hányan fognak magyar köznyelvi szóval válaszolni, és hányan ukrán kölcsönszóval.

5. táblázat: A képzazonosítási feladat eredményei a magyar adatközlőknél

	Ukrán megfelelővel nevezte meg	Magyar megfelelővel nevezte meg
	Cseburek 38 fő	Húsos derelye 2 fő
	Passzport 16 fő	Útlevél 23 fő
	Kepka 24 fő	Simléderes sapka 16 fő
	Szok 21 fő	Gyümölcslé 19 fő
	Beszedka 40 fő	Filagória 0 fő
	Szvitlofor 17 fő	Jelzőlámpa 23 fő
	Pelmenyi 37 fő	Húsos derelye 3 fő

A táblázat összesítéséből kiderül, hogy a nagyszülősi magyar ajkú lakosok a szavak többségét az ukrán megfelelőjével nevezi meg, ami a kétnyelvűségnek a jellemzői, vagyis átvesznek kölcsönszavak a „szomszéd” nyelvéből. A 6. táblázatban az ukrán adatközlők képezonosítási eredményeit fogjuk elemezni:

6. táblázat: A képezonosítási feladat eredményei az ukrán adatközlőknél		
	Ukrán megfelelővel nevezte meg	Magyar megfelelővel nevezte meg
	Картопля 10 fő	Крумплі 19 fő
	Вікно 18 fő	Облок 12 fő
	Помідор 15 fő	Парадичка 15 fő
	Стакан 13 fő	Погар 17 fő
	Сумка 15 fő	Ташка 15 fő
	Друзі 14 fő	Цімборашки 16 fő

	<p>Тапочки 13 fő</p>	<p>Папучі 17 fő</p>
---	--------------------------	-------------------------

Az ukrán adatközlőknél hasonló a helyzet, mint a magyar adatközlőknél, vagyis ők is inkább a másik nyelv megfelelőjét használják gyakrabban. A két nyelvnek és kultúrának hatása van egymásra, ezáltal már egyikünk sem beszéli valamelyik konkrét nyelvet, hanem, ahogy csak mi mondjuk, mindenki egy nyelven beszél – po-zakarpatszki.

Ahhoz, hogy felmérjem az ukrán adatközlők beszédében a ruszin nyelvjárást, készítettem a számukra plusz kérdéseket, hogy hogyan hangzik számára a legközelebben a mondat. A kérdések a következők voltak:

З вас лайк, кідь у вас так само. / З вас лайк, якщо у вас так само. (Öntől egy kedvelés, ha önnél is így van).

Потратила останні гроші, би пофоткатися. / Потратила останні гроші, щоб сфотографуватись. (Elköltöttem az utolsó pénzem, hogy fotózkodjak).

Велика хижа. / Великий дім. (Nagy ház).

Що маю чинити? / Що маю робити? (Mit kell csinálnom?)

Косметику пудбереме, бо досі у мене оно не було. / Косметику підберемо, бо до цих пір у мене воно не було. (Választunk kozmetikát, mert eddig nekem az nem volt).

Az első kérdésnél 17-en választották a ruszin szót, és 13-an az ukránt, a második kérdésnél úgyszintén, a harmadiknál 22-en a ruszint, 8-an az ukránt, a 3-nál 16-an a ruszint, és 14-en az ukránt, a 4-nél 19-en a ruszint, és 11-en az ukránt, és az utolsónál 16-an a ruszin megfelelőt, és 14-en az ukrán megfelelőjét a szavaknak. Ezek az eredmények arra mutatnak, amit már feljebb említettem, hogy az ukránok többsége a ruszin, ukrán és a magyar nyelveknek a kevert nyelvváltozatát beszéli Nagyszőlős városában.

ÖSSZEFOGLALÁS

A szakdolgozatom témája A magyar és ukrán lakosság nyelvi kapcsolatainak a vizsgálata Nagyszőlős városában viseli. A kutatás, mint a témában említve van, Nagyszőlősi adatközlők segítségével valósult meg.

Két kérdőívet készítettem a kutatásomhoz, egy magyar és egy ukrán nyelvűt. Ezt azért, hogy mélyebben és pontosabban belelássak ebbe a témába, hogy tisztább képek kapjak a nagyszőlősiek nyelvhasználatáról.

A magyar kérdőívemet 40 adatközlő, míg az ukránt 30-an töltötték ki. Elsősorban felmértem a nagyszőlősi lakosság nyelvhasználatát, különös tekintettel a másodnyelvi hatások megvalósulására, hogy hogyan és mikor használják az anyanyelvüket, milyen kölcsönelemeket használ a magyar és az ukrán lakossági réteg, ezek hogyan kapcsolódnak egymáshoz, és milyen hatással vannak egymásra. Arra a következtetésre jutottam, hogy a magyarok a családi és baráti környezetükben használják a saját nyelvüket, de a hivatali helyeken elhagyhatatlan az ukrán nyelv tudása. Az ukránok körében viszont vegyes nyelvhasználatot látunk, mert nagyon sokan otthon két nyelven társalognak. Vannak olyan adatközlők is, akik más nyelven végezték a tanulmányaikat, hogy elsajátítsák a másik nyelvet is.

A kárpátaljai lakosok többnyire három nyelvet beszélnek, és ezeknek a változatait, a magyart, ukránt és orosz. Ez a terület etnikai sajátosságainak a következménye, amely mind a múltban, mind a napjainkban sokszínű, mivel az adott területnek a hovatartozása többször is cserélődött. Ennek a következményeképpen ezen a területen élő lakosok nyelvhasználatát is folyamatosan változott, elkezdett kapcsolódni egymáshoz mindhárom nyelv bizonyos elemekkel. Az emberek átvettek és hozzáadtak szavakat a másik nyelvhasználatához ezen a területen. Ez folyamatosan történt, az emberek kultúrája hatással volt egymásra. Ezáltal egyik nyelvcsoporthoz sem beszél tisztán a saját nyelvét, hanem mi, nagyszőlősi lakosok, a „saját” nyelvünket beszéljük, ami egy kicsit magyar, egy kicsit ukrán, egy kicsit orosz, és egy kicsit ruszin. Ezt úgy hívjuk, po-zakarpatszki.

A kutatásom bizonyítja, hogy jelenleg a magyarok kivándorlásával találkozunk ezen a területen, így többnyire ukránná formálódik az adott közösség. Nagyon sok olyan adatközlő volt, aki az ukrán nyelv használata ellenére mégis magyarnak vallja önmagát.

Feltártam azt is, hogy az ukrán nyelvet mindenki nagyon szükségesnek tartja, a magyart a többség eléggé szükségesnek, míg az orosz nem tartják szükségesnek Nagyszőlősön.

Hipotéziseimet sikerült bebizonyítanom:

- A magyar anyanyelvűek az otthoni környezetben a magyar nyelvet használják a kommunikációhoz, ennek ellenére az iskolai/munkahelyi közösségekben, az utcán, illetve a hivatali helyeken elhagyhatatlan feltétel az ukrán nyelv tudása.
- A magyar anyanyelvűek a kommunikációjuk során kölcsönszavakat használnak az ukrán nyelvből, illetve az ukrán anyanyelvűek is használnak a magyarból kölcsönelemeket, viszont kevésbé, mint a magyar nyelvű közösség.
- Az ukrán anyanyelvűek nyelvhasználatában nagyon elterjedt a helyi dialektus, a többség ismeri a tiszta ukrán nyelvet, de többnyire még a hivatali helyeken sem kerül használatra.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

- Balogh Lajos: A magyar nyelv Kárpátalján Magyar Nyelvőr, 118. évf. 2. sz. / 1994, 26–38.; Kiss (szerk.): Magyar Dialektológia, i. m. 293.
- Bartha Csilla 1995. Nyelvcseré, nyelvvesztés: szempontok az emigráns kétnyelvűség vizsgálatához. In: Kassai Ilona szerk. Kétnyelvűség és magyar nyelvhasználat, 37 -47 Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézete.
- Beregszászi Anikó–Cserniczkó István: Beszélhetünk-e egységesen „kárpátaljai magyar nyelvjárások”-ról? In. Cserniczkó István–Márku Anita (szerk.): „Hiába repülsz te akárhová...” Segédkönyv a kárpátaljai magyar nyelvjárások tanulmányozásához PoliPrint, Ungvár, 2007. 20.
- Crystal David (1998). A nyelv enciklopédiája. Osiris kiadó, Budapest, pp 451.
- Cserniczkó István szerk, (2003): A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba. Ungvár: Poliprint Kft, pp 30.
- Cserniczkó István: A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján). Osiris Kiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely, Budapest, 1998. 198.
- Cserniczkó István: Az ukrán nyelv Kárpátalján. Regio. Kisebbségi szemle 9. évfolyam 1998 1. szám. Budapest.
- Cserniczkó István: Ruszin nyelv Kárpátalján: tudományos kérdés ez?: A közép-európaiság dicsérete és kritikája. Kalligram, Pozsony, 2013. 293-294.
- Cserniczkó: A kárpátaljai magyarság és a kétnyelvűség., i. m. 139–140.
- Cserniczkó: A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján), i. m. 196–198.;
- Beregszászi—Cserniczkó: A kétnyelvűség típusai a kárpátaljai magyar közösségben., i. m. 34–42.; Ugyanők: Nyelvválasztás: a nyelvek közötti „munkamegosztás” a többnyelvű közösségekben. In. Cserniczkó István (szerk.): Nyelvek, emberek, helyzetek. A magyar, ukrán és orosz nyelv használata a kárpátaljai magyar közösségben. PoliPrint Kft. Ungvár, 2010. 7–13.
- Cserniczkó: A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján), i. m. 196.
- Csúry Bálint: Magánhangzók elisiója a tiszaháti és ugocsai nyelvjárásban. Magyar Nyelv 25. köt. 5-6. sz. / 1929, 163–73.; Ugyanő: Pótló megjegyzések a tiszaháti és ugocsai elisióhoz. Magyar Nyelv 25. köt. 9-10. sz. / 1929, 343–345.
- Dobryjanszky Adolf: Проект политической программы для Руси австрийской. Львів, 1871.

- Drávai Gizella: Nyelvrosta. Így mondjuk, de mondjuk így. Kárpáti Kalendárium. Kárpáti Könyvkiadó, Uzshorod, 1969, 65., 91., 135.
- Fedinec Cs. (2002): Kárpátaljai autonómia, határváltozások 1918–1944. In: Pásztor C. (szerk.) „... ahol a határ elválaszt”: Trianon és következményei a Kárpát-medencében. Nagy Iván Történeti Kör – Nógrád Megyei Levéltár – Szindbád Kht., Salgótarján – Balassagyarmat – Várpalota, pp. 420.
- Ferenc Viktória – Kovály Katalin (szerk.), (2020). Kárpátalja mozgásban: társadalmi változások és interetnikus viszonyok az Euromajdan után. Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt, Budapest, pp 11-13.
- Garvin, Paul: A nyelvi sztenderdizáció. In: Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): Nyelvi tervezés. Budapest, 1998. 95–96.
- Gazdag Vilmos: Keleti szláv hatás a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban (Tudománytörténeti áttekintés). 2020.
- Gerovskij G.: Review of Ivan Pan’kevič, Hramatyka rus’koho jazyka. Slavia 6 (1927). Idézi Shevelov G. Y.: e Language Question in the Ukraine in the Twentieth Century (1900–1941). Harvard Ukrainian Studies XI (1987). 203., ill. Шевельов Ю.: Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941). Стан і статус. Київ, 1987. 254.
- Horváth Katalin: A kárpátontúli magyar nyelvjárások magánhangzó-rendszere. Az USZSZK Felső- és Szakközépoktatásügyi Minisztériuma – Uzshorodi Állami Egyetem, Ungvár, 1976. 54
- Horváth Katalin: A zárt í-zés jelenségéről a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban. In: Szabó Géza–Molnár Zoltán (szerk.): III. Dialektológiai Szimpozion. A Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszékének Kiadványai II. Szombathely, 1998. 262–265.;
- Horváth Katalin: A zárt í-zés jelensége a kárpátaljai magyar nyelvjárásokban. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Філологія. №5. Uzshorod, 2000.; ill. Kótyuk István: A zárt í-zés az ungi nyelvjárásban. In: Jakab László–Keresztes László–Kiss Antal–Maticsák Sándor (szerk.): Congressus septimus internationalis fenno-ugratarum. 3A. Sessiones sectionum dissertationes. Linguistica. Debrecen, 1990. 267–271.
- Horváth Katalin: A kárpátontúli magyar nyelvjárások magánhangzó-rendszere, i. m.; Balogh: A kettőshangzók fonológiai státusza, i. m.

- Imre Samu: A mai magyar nyelvjárások rendszere. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1971, pp 365.
- Karmacs Zoltán: A magyar nyelv Beregszász hivatalaiban. In. Csernicskó István (szerk.): A mi szavunk járása. Bevezetés a kárpátaljai magyar nyelvhasználatba. Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola, Beregszász, 2003. 93–100.;
- Kiss Jenő (szerk.): Magyar Dialektológia. Osiris Kiadó, Budapest, 2001. 292-294.
- Kótyuk István: A kétnyelvűség és a kárpátaljai magyar köznyelv. In. Kétnyelvűség a Kárpát-medencében. Széchenyi társaság – Pszicholingva Nyelviskola. Budapest, 1991. 66–69.
- Lanstyák István 1993. A szlovákiai magyar nyelvváltozatok nyelvkörnyezeti és kontaktusnyelvészeti kérdései. Kandidátusi értekezés, Pozsony: kézirat.
- Lanstyák István: Nyelvből nyelvbe Tanulmányok a szókölcsönzésről, kódváltásról és fordításról. Kalligram Könyvkiadó, Pozsony, 2006. 15.
- Lizanec Petro M.: A kárpátaljai magyar nyelvjárások osztályozása (előzetes eredmények). In: Jakab László–Keresztes László–Kiss Antal–Maticsák Sándor (szerk.): Congressus septimus internationalis Fenno-ugristarum. 3A. Sessiones sectionum dissertationes. Linguistica. Debrecen, 261–6.; és Ugyanő: Leíró és nyelvföldrajzi aspektus a kárpátaljai magyar nyelvjárások kutatásában. A Kárpátaljai Magyar Tudományos Társaság Közleményei 2. 1995. 24–39.
- Lizanec Petro M.–Horváth Katalin: A kárpátontúli magyar nyelvjárások főbb sajátosságairól. Magyar Nyelvjárások 24. köt. / 1982, 3–18.; Horváth Katalin–Lizanec Péter: A kárpátaljai magyar nyelvjárások főbb sajátosságairól. In. Lizanec Péter–Horváth Katalin (szerk.) Az ungvári hungarológiai intézet tudományos gyűjteménye. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 1993.
- Márku Anita: „Po Zakarpatszki”: kétnyelvűség, kétnyelvűségi hatások és kétnyelvű kommunikációs stratégiák a kárpátaljai magyar közösségben. Monográfia. „Líra” Poligráfcentrum, Ungvár, 2013.
- Milován Andrea: Kétnyelvű közterületi feliratok a kárpátaljai Nagyszőlősen.
- Molnár J., Molnár D. I. (2005): Kárpátalja népeisége és magyarsága a népszámlálási és népmozgalmi adatok tükrében. Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség Tankönyv- és Taneszköztára, Ungvár, pp. 120 .
- Online forrás: UMDSZ interjú: „Ismét megérett az idő arra, hogy összefogjunk, megmaradjunk” Magyar középiskola egy patinás épületben.

Sulán Béla: A kétnyelvűség néhány kérdéséhez. Magyar Nyelv 59. évf. 3. sz. / 1963, 253–265.

Tátrai P., Molnár J., Kovály K., Erőss Á. (2018): A kárpátaljai magyarok lélekszáma és a népesedésüket befolyásoló tényezők a SUMMA 2017 felmérés alapján. Kisebbségi Szemle, 3 (3), pp. 7–10.

Udvari István 1997. Egy ruszin verseskötet magyar lexikai elemei. In: Mihalovics Árpád–Máté Éva (szerk.): Könyv Dezs! Lászlónak. Bessenyei György Kiadó, Nyíregyháza, 255–6107.

Udvari István: Ruszinok a XVIII. században. Bessenyei György kiadó, Nyíregyháza, 1992.

Varosh: “Kárpátaljai nyelvjárás”: mi ez, hogyan keletkezett és miért fontos megőrizni. A cikket írta: Росана та Дмитро Тужанські.

Алмішій Дмитрій – Поп Михайло 2001: Русинсько – українсько – русинський словарь. Ужгород. Rövidítése: RUR.

Геровский А.: Борьба чешского правительства с русским языком. 1938.

Горват, Е. И. : Венгерские говоры Закарпаття. Acta Hungarica I: 1992. 20–21.

Ільтьо І. (szerk.): Національний склад населення та його мовні ознаки (статистичний бюлетень). Ужгород, 2003.

Майборода О. та ін.: Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом. Київ, 2008.;

Чучка П.: Русинська мова. In: Русанівський В. – Тараненко О. (ред.): Українська мова. Енциклопедія. Київ, 2000. 526–527.

Internetes források

https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%A1rp%C3%A1talja_t%C3%B6rt%C3%A9nete

https://hu.wikipedia.org/wiki/Ukrajna_t%C3%B6rt%C3%A9nelme

<https://kiszo.net/2020/01/25/megallithato-e-az-elvandonglas-a-magyar-falvakbol/>.

<https://varosh.com.ua/hu/projects/karpataljai-nyelvjaras-mi-ez-hogyan-keletkezett-es-miert-fontos-megorizni/>

<https://umdsz.info/hu/ismet-megerett-az-ido-arra-hogy-osszefogjunk-megmaradjunk-magyar-kozepiskola-egy-patinas-epuletben/>

РЕЗЮМЕ

Темою моєї дипломної роботи є Долідження мовних зв'язків угорського та українського населення в місті Виноградів. Як зазначалося в темі, дослідження проводилось за допомогою відповіді інформаторів з міста Виноградів.

Для свого дослідження я підготував дві анкети, одну угорською та українською мовами. Це зроблено для того, щоб глибше та точніше поглянути на цю тему, щоб отримати чіткіші картини використання мови жителями Виноградова.

На угорську анкету відповіли 40 респондентів, а на українську – 30. Я, в першу чергу оцінила використання мови населення Виноградова, з особливою увагою до впливу іншої мови на розмовників, як і коли вони використовують свою рідну мову, які запозичені елементи вживає угорське та українське населення, як вони пов'язані з кожним із них. і який вплив вони справляють один на одного. Я дійшла висновку, що угорці використовують свою мову в родинному та дружньому середовищі, але знання української мови є обов'язковим на державних установах. З іншого боку, серед українців ми бачимо змішане мововживання, тому що багато людей спілкуються вдома двома мовами. Є також інформанти, які закінчили навчання іншою мовою, щоб також вивчити іншу мову.

Жителі Закарпаття розмовляють переважно трьома мовами та їх різновидами – угорською, українською та російською. Це є наслідком етнічних особливостей території, яка є різноманітною як у минулому, так і сьогодні, оскільки власники даної території неодноразово змінювалися. Як наслідок цього, безперервно змінювалося і мовне вживання мешканців, які проживали на цій території, всі три мови почали з'єднуватися між собою певними елементами. Люди перейняли та додали слова один одного до вживання мови в цьому населеному пункті. Це відбувалося весь час, культури людей впливали одна на одну. В результаті жодна з мовних груп не розмовляє своєю мовою, тож ми, жителі міста Виноградів, розмовляємо «своєю» мовою, яка є трохи угорською, трохи українською, трохи російською і трохи русинською. Це називається по-закарпатський.

Мої дослідження доводять, що зараз ми спостерігаємо еміграцію угорців на цій території, тому дана громада здебільшого українізується. Було чимало інформаторів, які, незважаючи на користування українською мовою, все ж називали себе угорцями.

Я також виявила, що всі вважають українську мову дуже необхідною, угорську більшість вважають достатньо необхідною, а російську в місті Виноградів не вважають необхідною.

Мені вдалося довести свої гіпотези:

- Носії угорської мови використовують угорську мову для спілкуванні вдома, незважаючи на це, знання української мови є неодмінною умовою в школі/на роботі, на вулиці та в офісі.
- Носії угорської мови використовують у своєму спілкуванні запозичення з української мови, а носії української – також запозичення з угорської, але менше, ніж угорськомовна спільнота.
- Місцевий діалект дуже поширений у мовному вжитку носіїв української мови, більшість знає чисту українську мову, але вона здебільшого не використовується навіть в офісах.

MELLÉKLETEK

1. Melléklet: A magyar nyelvű kérdőív

A magyar és ukrán lakosság nyelvi kapcsolatainak a vizsgálata Nagyszőlős városában.

B *I* U ☰ ✕

Kedves Adatközlő! A kérdőívemben a magyar és ukrán lakosság nyelvi kapcsolatait kutatom Kárpátalján, Nagyszőlős városában. Nagy segítségemre lenne szakdolgozatom elkészítésében, ha kitöltené ezt a teljes mértékben anonim kérdőívet. Segítségét előre is köszönöm!

Neme: *

férfi

nő

Életkora: *

Rövid szöveges válasz

Nemzetisége: *

- magyar
- ukrán
- Egyéb...

Anyanyelve: *

- magyar
- ukrán
- orosz

Melyik a legmagasabb végzettsége?

- Általános iskola (9 osztály)
- Középiskola (11-12 osztály)
- Szakközépiskola
- Főiskola
- Egyetem

⋮

Milyen nyelven végezte az elemi iskolát? (1-4 osztály)

- ukrán
- magyar
- orosz
- Egyéb...

Milyen nyelven végezte az általános iskolát? (5-9 osztály)

- ukrán
- magyar
- orosz
- Egyéb...

Milyen nyelven végezte a középiskolát?

- ukrán
- magyar
- orosz
- Egyéb...

Milyen nyelven végezte a szakközépiskolát? (ha igaz önre)

- ukrán
- magyar
- orosz
- Egyéb...

Milyen nyelven végezte a főiskolát/ egyetemet? (ha igaz önre)

- ukrán
- magyar
- orosz

Milyen a nyelvismerete a magyar nyelvből?

- az anyanyelve
- jól beszél és ír ezen a nyelven
- jól beszél, kisebb hibákkal
- beszél, de kifejezési nehézségekkel
- érti, de nem beszél
- nem érti és nem is beszél

Milyen a nyelvismerete az ukrán nyelvből?

- az anyanyelve
- jól beszél és ír ezen a nyelven
- jól beszél, kisebb hibákkal
- beszél, de kifejezési nehézségekkel
- érti, de nem beszél
- nem érti és nem is beszél

⋮

Milyen a nyelvismerete az orosz nyelvből?

- az anyanyelve
- jól beszél és ír ezen a nyelven
- jól beszél, kisebb hibákkal
- beszél, de kifejezési nehézségekkel
- érti, de nem beszél
- nem érti és nem is beszél

Milyen gyakran használja a magyar nyelvet?

- naponta
- hetente
- havonta
- évente
- soha

Milyen gyakran használja az ukrán nyelvet?

- naponta
- hetente
- havonta
- évente
- soha

Milyen gyakran használja az orosz nyelvet?

- naponta
- hetente
- havonta
- évente
- soha

Milyen nyelven beszél a szüleivel?

- magyarul
- ukránul
- oroszul
- Egyéb...

Milyen nyelven beszél a párjával/házastársával? (ha aktuális)

- magyarul
- ukránul
- oroszul
- Egyéb...

Milyen nyelven beszél a gyerekeivel? (ha aktuális)

- magyarul
- ukránul
- oroszul
- Egyéb...

Milyen nyelven beszél a barátaival?

- magyarul
- ukránul
- oroszul
- Egyéb...

Milyen nyelven beszél a szomszédaival?

- magyarul
- ukránul
- oroszul
- Egyéb...

Milyen nyelven beszél a rokonokkal?

- magyarul
- ukránul
- oroszul
- Egyéb...

Melyik színtereken használja az ukrán nyelvet?

- munkahely
- hivatal
- bank
- rendőrség
- orvosi rendelő
- étterem
- templom
- bolt
- posta
- piac
- szórakozóhely
- Egyéb...

Melyik színtereken használja a magyar nyelvet?

- munkahely
- hivatal
- bank
- rendörség
- orvosi rendelő
- étterem
- templom
- bolt
- posta
- piac
- szórakozóhely
- Egyéb...

Melyik színtereken használja az orosz nyelvet?

- munkahely
- hivatal
- bank
- rendörség
- orvosi rendelő
- étterem
- templom
- bolt
- posta

- piac
- szórakozóhely
- nem használom sehol
- Egyéb...

Milyen nyelven szokott újságot és könyvet olvasni?

- magyarul
- ukránul
- oroszul
- Egyéb...

Milyen nyelven szokott internetezni/tévézni?

- magyarul
- ukránul
- oroszul
- Egyéb...

Milyen nyelven szokott rádiót hallgatni?

- magyarul
- ukránul
- oroszul
- Egyéb...

Milyen nyelven szokott zenét hallgatni?

- magyarul
- ukránul
- oroszul
- Egyéb...

Mennyire szükséges a magyar nyelv tudása Nagyszőlősen?

- Nagyon szükséges
- Eléggé szükséges
- Nem szükséges

Mennyire szükséges az ukrán nyelv tudása Nagyszőlősen?

- Nagyon szükséges
- Eléggé szükséges
- Nem szükséges

Mennyire szükséges az orosz nyelv tudása Nagyszőlősen?

- Nagyon szükséges
- Eléggé szükséges
- Nem szükséges

Milyen nyelvek dominálnak a Nagyszőlősen elhelyezett plakátokon/hirdetéseken?

- magyar
- ukrán
- orosz
- Egyéb...

Ön milyen nyelven tette ki hirdetéseket Nagyszőlősen? Miért?

Hosszú szöveges válasz

Egészítse ki:

Ma megyek boltba, veszek...

- bulacskát
- zsemlet

Egészítse ki:

Kinyitom a

- bagázsnyikot
- csomagtartót

Egészítse ki:

Kinyitom a

- bagázsnyikot
- csomagtartót

Egészítse ki:

Sietek, nehogy lekéssem a

- marsutkát
- buszt

Egészítse ki:

Kimegyek

- a balkonra
- az erkélyre

Egészítse ki:

A tegnap a rendőrök kiirták a

- pavesztkát
- behívót

Egészítse ki:

Rossz helyen parkoltam, ezért ... kaptam.

- stráfot
- bírságot

Mi ez?

- húsos fánk
- cseburek

Mi ez?

- passzport
- útleveél

Mi ez?

- cepka
- simléderes sapka

Mi ez?

- szok
- gyümölcslé

Mi ez?

beszedka

filagória

Mi ez?

szvitlofor

jelzőlámpa

Mi ez?

pelmeni

húsos derelye

2. Melléklet: Az ukrán nyelvű kérdőív

Долідження мовних зв'язків угорського та українського населення в м.Виноградів

В Г У Е Х

Шановний(-а) Інформатор(-ко)! У моїй анкеті я досліджую мовні зв'язки угорського та українського населення міста Виноградів на Закарпатті. Мені було б дуже корисно в підготовці моєї дисертації, якби Ви заповнили цю абсолютно анонімну анкету. Наперед дякую за допомогу!

Стать:

- жіноча
- чоловіча

Вік:

Hosszú szöveges válasz

Національність:

- українка/українець
- угорка/угорець

Рідна мова:

- українська
- угорська
- російська
- Egyéb...

Яка у Вас найвища освіта?

- Середня школа (9 класи)
- Вища школа (11-12 класи)
- Коледж
- Інститут
- Університет

Якою мовою здобували знання у початковій школі? (1-4 класи)

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

Якою мовою здобували знання у середній школі? (5-9 класи)

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

Якою мовою здобували знання у вищій школі школі? (10 - 12 класи)

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

Якою мовою здобували знання у коледжі? (якщо актуально)

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

Якою мовою здобували знання в інституті? (якщо актуально)

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

Якою мовою здобували знання в університеті? (якщо актуально)

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

Який Ваш рівень знань з української мови?

- Це моя рідна мова.
- Добре говорю і пишу на цій мові.
- Добре говорю, але з помилками.
- Говорю, але з труднощами вираження
- Розумію, але не говорю.
- Не розумію і не говорю.

Який Ваш рівень знань з угорської мови?

- Це моя рідна мова.
- Добре говорю і пишу на цій мові.
- Добре говорю, але з помилками.
- Говорю, але з труднощами вираження
- Розумію, але не говорю.
- Не розумію і не говорю.

Який Ваш рівень знань з російської мови?

- Це моя рідна мова.
- Добре говорю і пишу на цій мові.
- Добре говорю, але з помилками.
- Говорю, але з труднощами вираження
- Розумію, але не говорю.
- Не розумію і не говорю.

Як часто використовуєте українську мову?

- щоденно
- щотижня
- щомісячно
- щорічно
- ніколи

Як часто використовуєте угорську мову?

- щоденно
- щотижня
- щомісячно
- щорічно
- ніколи

Як часто використовуєте російську мову?

- щоденно
- щотижня
- щомісячно
- щорічно
- ніколи

На якій мові розмовляєте з батьками?

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

На якій мові розмовляєте з чоловіком/дружиною? (якщо актуально)

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

На якій мові розмовляєте з дітьми? (якщо актуально)

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

На якій мові розмовляєте з друзями?

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

На якій мові розмовляєте з сусідами?

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

На якій мові розмовляєте з родичами?

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

У яких громадських місцях використовуєте українську мову?

- на роботі
- у державних органах
- у банку
- на поліції
- на поліклініці
- у ресторані
- у церкві
- у магазині
- на пошті
- на ринку
- у розважальних закладах

У яких громадських місцях використовуєте угорську мову?

- на роботі
- у державних органах
- у банку
- на поліції
- на поліклініці
- у ресторані
- у церкві
- у магазині
- на пошті
- на ринку
- у розважальних закладах

...

У яких громадських місцях використовуєте російську мову?

- на роботі
- у державних органах
- у банку
- на поліції
- на поліклініці
- у ресторані
- у церкві
- у магазині
- на пошті
- на ринку
- у розважальних закладах
- не використовую

На яких мовах читаєте газету або книжки?

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

На яких мовах дивитесь телевізор або гортаєте терени інтернету?

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

На яких мовах слухаєте радіо?

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

На яких мовах слухаєте музику?

- українською
- угорською
- російською
- Egyéb...

Наскільки важливе знання української мови в місті Виноградів?

- дуже важливе
- достатньо важливе
- не важливе

Наскільки важливе знання угорської мови в місті Виноградів?

- дуже важливе
- достатньо важливе
- не важливе

Наскільки важливе знання російської мови в місті Виноградів?

- дуже важливе
- достатньо важливе
- не важливе

Які мови домінують на плакатах/рекламах у місті Виноградів?

- українська
- угорська
- російська
- Egyéb...

Ви якою мовою зробили б рекламу/плакат у Виноградіві? Чому?

Hosszú szöveges válasz

Доповніть речення за тим, як використовуєте мову у щоденнях:

Хочу купити шоколад, піду швидко у

- бовт
- магазин

Доповніть речення за тим, як використовуєте мову у щоденнях:

Приготувала для сім'ї

- кексикн
- печиво

Доповніть речення за тим, як використовуєте мову у щоденнях:

Я з друзями пішов/ пішла у

- варш
- місто

...

Доповніть речення за тим, як використовуєте мову у щоденнях:

Накрию ліжко

- покривом
- ковдрою

Доповніть речення за тим, як використовуєте мову у щоденнях:

Баба готує найстачніший/найсмачніше

- леквар
- повидло

Доповніть речення за тим, як використовуєте мову у щоденнях:

Іду кататись на

- біциглях
- велосипеді

Що це?

- крумплі
- картопля

Що це?

оболоч

вікно

Що це?

парадичка

помідор

Що це?

погар

стакан

...

Що це?

ташка

сумка

Хто вони?

цімборашки

друзі

Що це?

папучі

тапочки

Як звучить краще для Вас?

З вас лайк, кідь у вас так само.

З вас лайк, якщо у вас так само.

Як звучить краще для Вас?

Потратила останні гроші, би пофоткатися.

Потратила останні гроші, щоб сфотографуватись.

Як звучить краше для Вас?

- Велика хижа.
- Великий дім.

Як звучить краше для Вас?

- Що маю чинити?
- Що маю робити?

Як звучить краше для Вас?

- Косметику пудберемо, бо досі у мене оно не було.
- Косметику підберемо, бо до цих пір у мене воно не було.

Звіт про перевірку схожості тексту

Oxsico

Назва документа:

Seres Zsuzsanna_Magyar szak_szakdolgozat_2024.pdf

Ким подано:

Аніко Чурман

Дата перевірки:

2024-05-21 09:36:31

Дата звіту:

2024-05-22 10:35:28

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

82

Кількість слів:

11025

Схожість 17%	Збіг: 50 джерела	Вилучено: 13 джерела
Інтернет: 22 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 6%	Кількість: 50 джерела	Перефразовано: 3279 слова
Цитування 11%	Цитування: 73	Всього використано слів:
		2169
Включення 4%	Кількість: 21 включення	Всього використано слів: 610
Питання 1%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 56 слова